

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

JEAN PAUL SARTRE'IN ÖYKÜLERİNDEKİ KARAKTERLERDE
VAROLUŞÇU TEMALAR

SOSYOLOJİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

EDA AKMAN

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU

İKİNCİ TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Hamit COŞKUN

BOLU, ARALIK 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Eda AKMAN tarafından hazırlanan “**JEAN PAUL SARTRE’IN ÖYKÜLERİNDEKİ KARAKTERLERDE VAROLUŞÇU TEMALAR**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Sosyoloji Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 18/12/2025

Jüri Üyeleri

Danışman
Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU
BOLU ABANT İZZET BAYSAL
ÜNİVERSİTESİ

İmza

.....

Üye
Prof. Dr. Baykal BİÇER
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ

.....

Üye
Dr. Öğretim Üyesi Ali BABAHAN
BOLU ABANT İZZET BAYSAL
ÜNİVERSİTESİ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

.....

EDA AKMAN

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Jean Paul Sartre’ın öykülerindeki karakterleri varoluşçu felsefe bağlamında ele almak amacıyla hazırlanmıştır. Tez sürecinde, Sartre’ın temel kavramları olan özgürlük, sorumluluk, hiçlik, yabancılaşma ve kaygı kavramları, edebi karakterlerin ruhsal dünyalarıyla ilişkilendirilmiştir. Araştırma boyunca hem felsefi hem de psikolojik kaynaklardan yararlanılarak, Sartre’ın öykülerinde bireyin kendini ve varoluşunu anlamlandırma çabasına odaklanılmıştır.

Bu çalışma betimsel analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiş, nitel veriler felsefi metinler ve edebi eserler üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma sürecinde özellikle karakterlerin içsel çatışmalarını anlamlandırmak için Sartre’ın özgürlük ve sorumluluk anlayışı temel bir kuramsal çerçeve olarak kullanılmıştır. Bu doğrultuda, öykülerin felsefi arka planı ile karakterlerin psikolojik çözümlemeleri bir arada ele alınmıştır.

Tez sürecinde bana rehberlik eden ve bilgi birikimiyle çalışmanın yönünü belirlememde büyük katkı sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Abdullah Durakoğlu’na ve ikinci danışmanım Prof. Dr. Hamit Coşkun’a teşekkür ederim. Ayrıca araştırma tez sürecinde sabır ve desteğini her zaman hissettiren aileme ve yakınlarıma içten şükranlarımı sunarım. Akademik yolculuğum süresince maddi ve manevi desteğini esirgemeyen anneme ayrıca minnettarlığımı ifade etmek isterim. Ek olarak bu çalışmayı, annem başta olmak üzere varoluşunun ve yaşamının sorumluluğunu cesaretle üstlenen tüm özgür kadınlara ithaf ediyorum.

Eda Akman

18/Aralık/ 2025

ÖZET

JEAN PAUL SARTRE’IN ÖYKÜLERİNDEKİ KARAKTERLERDE VAROLUŞÇU TEMALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EDA AKMAN

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. ABDULLAH DURAKOĞLU

İKİNCİ DANIŞMAN: PROF. DR. HAMİT COŞKUN

BOLU, ARALIK – 2025

X+63

Bu çalışma, Jean-Paul Sartre’ın Le Mur (Duvar, 1939) adlı öykü kitabındaki karakterleri varoluşçu bir bakış açısıyla inceleyerek, varoluşçu felsefenin temel kavramlarının edebi metinlerdeki yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada, Sartre’ın özgürlük, sorumluluk, yabancılaşma, hiçlik ve ölüm düşüncesi gibi felsefi kavramları karakterlerin içsel dünyaları üzerinden nasıl somutlaştırdığı ele alınmıştır. Çalışma kapsamında betimsel analiz yöntemi kullanılmış, öykülerdeki karakterlerin davranışları, düşünceleri ve ruhsal çözümleri varoluşçu psikoloji ve edebiyat sosyolojisi perspektifinden değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, Sartre’ın öykülerinde bireyin özgürlüğünün hem bir imkân hem de bir yük olarak sunulduğunu göstermektedir. Pablo Ibbieta, Eve, Hilbert, Lulu ve Fleurier gibi karakterler aracılığıyla insanın kendi varlığını yaratma sürecinde yaşadığı içsel çatışmalar, toplumsal baskılar ve sorumluluk bilinci detaylı biçimde irdelenmiştir. Sartre’ın kahramanları, kendi seçimleriyle var olma çabası içinde özgürlüğün ağırlığını taşıırken aynı zamanda bu özgürlükten kaçma eğilimi de göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, Sartre’ın edebi üretiminde insan psikolojisinin felsefi düzlemle nasıl bütünleştiğini ortaya koymaktadır. Tezin sonucunda, Sartre’ın karakterlerinin sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal bağlamda da incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Eserlerindeki karakterlerin psikolojik derinliği, onun felsefi düşüncesinin insana dair temel sorularla ne denli iç içe olduğunu kanıtlamaktadır. Çalışma, Sartre’ın varoluşçuluğunun edebiyat aracılığıyla insanın özgürlük, sorumluluk ve anlam arayışına dair sunduğu çözümleri varoluşçu bir zeminde yeniden değerlendirmeyi hedeflemiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Ölüm Düşüncesi, Özgürlük, Psikolojik Analiz, Sorumluluk, Varoluşçuluk, Yabancılaşma.

ABSTRACT

EXISTENTIALIST THEMES IN THE CHARACTERS OF JEAN PAUL SARTRE'S SHORT STORIES

MASTER'S THESIS

EDA AKMAN

BOLU ABANT IZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

THESIS SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. ABDULLAH DURAKOĞLU

CO-SUPERVISOR: PROF. DR. HAMİT COŞKUN

BOLU, DECEMBER – 2025

X+ 63

This study aims to reveal the reflections of fundamental concepts of existentialist philosophy in literary texts by examining the characters in Jean-Paul Sartre's short story collection *Le Mur* (The Wall, 1939) from an existentialist perspective. The research addresses how Sartre embodies philosophical concepts such as freedom, responsibility, alienation, nothingness, and the idea of death through the inner worlds of the characters. Within the scope of the study, the descriptive analysis method was employed, and the behaviors, thoughts, and psychological disintegration of the characters in the stories were evaluated from the perspectives of existential psychology and the sociology of literature. The findings indicate that in Sartre's stories, individual freedom is presented as both a possibility and a burden. Through characters such as Pablo Ibbieta, Eve, Hilbert, Lulu, and Fleurier, the internal conflicts, social pressures, and sense of responsibility that humans experience in the process of creating their own existence are scrutinized in detail. While carrying the weight of freedom in their struggle to exist through their own choices, Sartre's protagonists also demonstrate a tendency to escape from this freedom. In this respect, the study demonstrates how human psychology integrates with the philosophical plane in Sartre's literary output. Consequently, the thesis concludes that Sartre's characters must be examined not only at an individual level but also within a social context. The psychological depth of the characters in his works proves how deeply intertwined his philosophical thought is with fundamental questions regarding the human condition. The study aims to re-evaluate, on an existentialist foundation, the analyses Sartre's existentialism offers regarding human freedom, responsibility, and the search for meaning through literature.

KEYWORDS: Alienation, Death Awareness, Existentialism, Freedom, Psychological Analysis, Responsibility.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLO LİSTESİ	ix
TEŞEKKÜR.....	x
1.GİRİŞ.....	1
1.1Çalışmanın Amacı ve Önemi	4
2. MATERYAL VE YÖNTEM.....	5
2.1 Materyal	5
2.2 Yöntem	5
3. BULGULAR	7
3.1 Jean-Paul Sartre’ın Felsefesi ve Öyküleri	7
3.1.1 Sartre’ın Düşünce Sistemi ve Felsefi Kavramları	7
3.1.2. Sartre’ın Varoluşçuluk Felsefesi	9
3.1.3. Sartre’ın Temel Kavramları	10
3.2. Sartre’ın Öyküleri ve Öykülerin Özetleri	20
3.2.1 Duvar ve Özeti	20
3.2.2 Erostrate ve Özeti	21
3.2.3. Özel Yaşam ve Özeti.....	23
3.2.4. Bir Yöneticinin Çocukluğu ve Özeti.....	24
3.2.5 Oda ve Özeti.....	27
3.3 Öykülerindeki Karakterlerin Psikolojik Analizi	28
3.3.1 Pablo Ibbieta’nın Psikolojik Analizi	28
3.3.2. Hillbert’in Psikolojik Analizi	31
3.3.3 Lulu’nun Psikolojik Analizi	33
3.3.4 Fleurier’in Psikolojik Analizi.....	36
3.3.5 Eve’nin Psikolojik Analizi	39

3.4 Sartre’ın Felsefesi Açısından Karakterlerin Psikolojik Analizi	41
3.4.1. Ibbieta’daki Sonsuz Olma İzlenimi.....	41
3.4.2. Hilbert Karakterindeki Yabancılaşma Hissi.....	43
3.4.3 Lulu Karakterinde Varoluşsal Kaygı ve Toplumsal Roller.....	44
3.4.4 Fleuriere Karakterinde Özgürlük Arayışı ve Kaçış Dürtüsü	46
3.4.5 Sartre’ın Ahlak Felsefesi Bağlamında Eve Karakterinin Sorumluluğu	48
4. TARTIŞMA	51
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	55
KAYNAKLAR.....	61

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4.1. Varoluşçu temalar ve psikolojik analizler.

54

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının ortaya çıkış sürecinde, bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Abdullah Durakoğlu'na en içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca yönlendirmeleri, eleştirileri ve felsefi bakış açısıyla bana kattığı akademik disiplinden dolayı kendisine minnettarım. Ayrıca ikinci danışmanım Prof. Dr. Hamit Coşkun'a, akademik birikimi ve yapıcı yorumlarıyla çalışmama sağladığı katkılardan ötürü teşekkür ederim.

Bununla birlikte araştırma tez sürecinde sabır ve desteğini her zaman hissettiren aileme ve yakınlarıma içten şükranlarımı sunarım. Akademik yolculuğum süresince maddi ve manevi desteğini esirgemeyen anneme ayrıca minnettarlığımı ifade etmek isterim.

Çalışmam boyunca çeşitli kaynak ve önerileriyle bana ışık tutan tüm akademisyenlere, eserlerinden yararlandığım düşünür ve yazarlara da ayrıca teşekkür ederim. Bu tez, yalnızca bireysel bir çabanın ürünü değil; bana ilham veren fikirlerin, diyalogların ve paylaşımların bir sonucudur.

Son olarak, araştırma süreci boyunca bana sabır, kararlılık ve öğrenme isteği aşılayan Jean-Paul Sartre'ın felsefi mirasına duyduğum saygıyı da ifade etmek isterim. Bu çalışmayı, özgürlük, sorumluluk ve insan varoluşu üzerine düşünmeyi hiç bırakmayan herkes için bir teşekkür olarak görüyorum.

1.GİRİŞ

20. yüzyıl felsefe ve edebiyatın iç içe geçtiği, bireyin varoluşunu anlamlandırma çabalarının ön plana çıktığı bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda iki dünya savaşının yol açtığı yıkımlar, bireylerin özgürlük, sorumluluk ve kimlik konularında yeniden düşünmelerine neden olmuştur. Modernitenin vaat ettiği ilerleme inancının sarsılmasıyla birlikte, insanlık daha önce deneyimlemediği bir ontolojik güvensizlik ortamına sürüklenmiştir. Doğan Özlem'in belirttiği gibi, bu dönemde felsefe, salt akademik bir uğraş olmaktan çıkıp, yaşamın "şimdi ve burada"lığına odaklanan, bireyin somut varoluş sorunlarına eğilen bir yapıya bürünmüştür (Özlem, 2012, s. 45).

Fransız filozof, oyun yazarı ve edebiyatçı Jean-Paul Sartre (1905-1980), bu tarihsel ve toplumsal bağlam içinde öne çıkan en önemli düşünürlerden biridir. Sartre, hem felsefi hem de edebi üretimleriyle yalnızca akademik çevrelere değil, geniş okuyucu kitlelerine de seslenmiştir. Onun eserleri, insanın kendisini anlamlandırma sürecinde yaşadığı çelişkileri, özgürlüğün getirdiği kaygıyı ve sorumluluğu derinlemesine ele alır. Sartre'ın bu çok yönlü kişiliği, onun hem düşünür hem de sanatçı kimliğini bütünleyen bir varoluşçu bakış açısını ortaya koyar (Aronson, 1980, s. 59).

Varoluşçuluk, insanın özünü kendi seçimleriyle yarattığını ve yaşamın anlamının bireyin özgür eylemleriyle belirlendiğini savunan bir felsefi akımdır. Martin Heidegger, Varlık ve Zaman adlı eseriyle bu akımın temelini oluşturulmasına katkıda bulunmuş, bireyin "dünya-içinde-varlık" olarak sürekli bir kaygı ve ölüm bilinciyle yüzleştiğini dile getirmiştir (Heidegger, 2008, s. 145). Sartre, Heidegger'in bu felsefi açılımlarını almış ve onları daha özgürlük merkezli bir düzleme taşımıştır.

Bu noktada Sartre'ın özgünlüğünü ve insan psikolojisine yaklaşımını anlamak için onun "Varoluşçu Psikanaliz" anlayışına değinmek gerekmektedir. A. Kadir Çüçen, Sartre'ın insan anlayışını temellendirirken Freud'un bilinçdışı determinizmini reddettiğini önemle vurgular. Çüçen'e göre Sartre'da insan, geçmişin veya bilinçdışının edilgen bir ürünü değil, geleceğe yönelik projeleriyle kendini sürekli yeniden kuran bir varlıktır (Çüçen, 2018, s. 92). İnsan "ne ise o değildir, ne değilse odur"; yani sürekli bir oluş halindedir ve tamamlanmamıştır. Bu

eksiklik duygusu, karakterlerin psikolojik dinamiklerini harekete geçiren temel motordur.

Thomas R. Flynn, Sartre'ın özgürlük anlayışının varoluşçuluğun kalbinde yer aldığını, bireyin her koşulda seçim yapmak zorunda oluşunu ve bu seçimin getirdiği sorumluluktan kaçamayacağını vurgulamaktadır (Flynn, 2006, s. 102–105). Bu durum, Sartre'ın öykülerinde psikolojik açıdan büyük önem taşır. Çünkü karakterler, çoğu kez seçim anlarında yoğun kaygılar yaşar ve bu kaygı onların içsel dünyasını derinden etkiler.

Sartre'ın edebi eserlerinde dikkat çeken en önemli özelliklerden biri, felsefi düşüncelerini kurmaca aracılığıyla görünür kılmasıdır. Türk edebiyat eleştirisinin önemli isimlerinden Berna Moran, Sartre'ın edebiyatı bir "eylem" biçimi olarak gördüğünü belirtir. Moran'a göre Sartre için yazar, dünyayı ve insanı olduğu gibi betimlemekle yetinmez; okuyucuyu özgürlüğüyle yüzleştirerek onu bir değişime zorlar (Moran, 2016, s. 210). Dolayısıyla Sartre'ın kahramanları, yalnızca kurgusal tipler değil, yazarın felsefi tezlerini sınapdığı birer laboratuvar deneğidir.

Michel Contat ve Michel Rybalka, Sartre'ın öykülerinde varoluşçu kavramların somut karakterler aracılığıyla işlendiğini belirtirler (Rybalka ve Contat, 1974, s. 88). Bu bağlamda Le Mur (Duvar, 1939), bireyin ölümle yüzleştiği anlarda yaşadığı psikolojik çözümlemeleri ve varoluş kaygısını gözler önüne serer. Örneğin Pablo Ibbieta karakteri, ölüm cezası ile karşı karşıya kaldığında, kendi varoluşunun anlamsızlığıyla yüzleşir ve bu deneyim onun psikolojik dünyasında dönüşüme yol açar (Sartre, 2019, s. 50). Bu tür sahneler, Sartre'ın yalnızca bir hikâye kaleme almakla kalmadığını, aynı zamanda yazdığı öyküyle insanın özünü ve kimliğini sorguladığını gösterir.

Sartre'ın öykülerinde özgürlük, seçim ve sorumluluk kavramlarının yoğun bir biçimde işlendiğini görmek mümkündür. Jonathan Webber, Sartre'ın karakterlerinin çoğunlukla seçim anlarında belirginleştiğini, bu seçimlerin onların psikolojik yapısını ve kimlik inşa süreçlerini doğrudan etkilediğini savunur (Webber, 2009, s. 111–115). Sartre'a göre insan, özünü doğuştan getiren bir varlık değildir; aksine kendi seçimleriyle özünü yaratır (Sartre, 2009, s. 311). Bu bağlamda birey, sürekli bir oluş ve dönüşüm içindedir. Ancak bu özgürlük beraberinde ağır bir sorumluluğu da getirir. Sartre'ın ünlü ifadesiyle “İnsan özgürlüğe mahkûmdur” (Sartre, 2009, s. 311). Bu ifade, onun felsefesinin hem

özünü hem de öykülerdeki karakterlerin psikolojik durumlarını açıklayan en güçlü önermelerden biridir.

Sartre'ın öykülerinde psikolojik boyut, yalnızca bireyin kendi iç dünyasıyla sınırlı değildir. Simone de Beauvoir, Sartre'ın düşüncelerini destekler nitelikte, insanın toplumsal koşullarla olan etkileşiminin kimlik oluşumunda belirleyici olduğunu vurgular (Beauvoir, 2019, s. 185). Benzer biçimde, varoluşçulukla yakın ilişkisi bulunan Cezayir doğumlu Fransız filozof Albert Camus, Sisifos Söyleni adlı eserinde, insanın yaşamın absürtlüğü karşısında verdiği tepkiyi ele alır (Camus, 1942, s. 100–115). Bu bağlamda Sartre'ın öykü karakterleri de, toplumun beklentileri ve başkalarının bakışı altında kendi varoluşlarını sorgulamak zorunda kalırlar. Sartre, Varlık ve Hiçlik (1943) adlı eserinde “başkalarının bakışı” kavramını ayrıntılı biçimde ele almış, bireyin kendisinin, başkaları tarafından nasıl görüldüğünü ortaya koymuştur (Sartre, 2009, s. 301). Bu düşünce, öykülerinde de yoğun bir şekilde hissedilmektedir.

Bireyin başkaları karşısındaki bu savunmasızlığı ve kimlik inşası süreci, sosyolojik açıdan Erving Goffman'ın "dramaturjik" yaklaşımıyla da örtüşmektedir. Goffman, Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu adlı eserinde, bireylerin sosyal etkileşimlerde birer oyuncu gibi "performans" sergilediklerini ve asıl benliklerini "sahne arkasında" tuttuklarını belirtir (Goffman, 2014, s. 35). Sartre'ın öykülerindeki karakterler de benzer şekilde, toplumun onlara biçtiği rolleri (bir lider, bir eş, bir kahraman) oynayarak "kötü niyet" (mauvaise foi) girdabına kapılırlar. Onlar için başkasının bakışı, kendi özgürlüklerini kısıtlayan ve onları nesneleştiren bir hapisane gibidir.

Sartre'ın öykü anlayışı, edebiyat ve felsefeyi birbirinden ayırmayan bir yaklaşım sunar. Hazel Barnes, Sartre'ın edebi eser üretiminde felsefi söylemin bir tür deney alanı olarak işlev gördüğünü, karakterler aracılığıyla teorik kavramların somutlaştırıldığını savunur (Barnes, 1973, s. 120–135). Dolayısıyla Sartre'ın öykülerinde karakterlerin psikolojik çözümlemeleri, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda insanlık durumunu anlamak açısından da evrensel bir değer taşır.

Bu bağlamda, hazırlanmakta olan bu tez çalışması iki yönlü bir katkı sunmayı hedeflemektedir: Bir yandan Sartre'ın öykülerinde karakterlerin psikolojik çözümlemelerini yaparak onların kimlik, özgürlük ve sorumluluk arayışlarını açığa

çıkarmak; diğer yandan ise felsefe ve edebiyat arasındaki etkileşimi inceleyerek Sartre'ın düşüncelerinin edebi bir formda nasıl somutlaştığını göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, varoluşçuluk felsefesinin edebiyata yansımalarını inceleyen literatüre yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı, öykülerinde kurguladığı karakterlerin psikolojik çözümlemelerini yaparak Sartre'ın, kaleme aldığı metinlerinde yoğun bir biçimde ele aldığı yabancılaşma, özgürlük, sorumluluk ve hümanizm temaları adına öyküleri aracılığıyla tüm insanlığa hangi mesajları verdiğini ve hangi çağrılarda bulunduğunu ortaya çıkarmaktır. Bireyselliğe önem veren ve her insanın korunma gereksinimi olduğunu iddia eden Sartre'a göre psikoloji önemli bir bilimdir. Sartre'ın felsefesinde yer verdiği temaların her biri psikolojik- felsefi incelemeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Sartre'ın kurguladığı karakterlerin psikolojik analizi yapıldığında onun ve felsefesinin vermek istediği mesajların daha iyi anlaşılacağını ifade etmek mümkündür. Bireyin kendi kimliğini inşa süreci ve seçimleriyle yüzleşme durumu, Sartre'ın öykülerinde derinlemesine ele alınmaktadır. Çalışma, karakterlerin psikolojik çözümlemeleri üzerinden Sartre'ın insan doğasına dair görüşlerini ortaya koymayı ve varoluşsal sancıların edebi eserler aracılığıyla nasıl yansıtıldığını irdelemeyi hedeflemektedir.

Bu çalışmada Sartre'ın felsefesini yalnızca teorik düzeyde ele alıp serimlemek yerine, edebi eserlerinde felsefesinin nasıl somutlaştığı gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Bu durum, çalışmaya önem kazandırmaktadır. Özellikle edebiyat, psikoloji, sosyoloji ve felsefe arasındaki ilişkiyi yakından irdeleyen bu tez çalışması, Sartre'ın karakterleri aracılığıyla bireyin içsel dünyasını anlamlandırma çabasını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Varoluşçuluk, bireyin özgürlüğüne ve sorumluluğuna vurgu yapan bir felsefi akım olduğundan, Sartre'ın eserleri bireyin psikolojik yapısına dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu nedenle, çalışma hem edebi analiz hem de sosyolojik inceleme açısından özgün bir perspektif geliştirme potansiyeline sahiptir. Sartre'ın öykülerinde bireyin içsel çatışmalarını, kaygılarını ve toplumla olan etkileşimini detaylandırarak, varoluşçuluğun psikolojik yönlerine dair yeni bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Materyal

Bu çalışmanın temel materyalini Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (Duvar, 1939) adlı öykü kitabında yer alan beş öykü oluşturmaktadır: Duvar, Erostrate, Oda, Özel Yaşam ve Bir Yöneticinin Çocukluğu. Bu öyküler, Sartre'ın varoluşçu felsefesinin temel kavramlarını özgürlük, sorumluluk, hiçlik, yabancılaşma ve ölüm düşüncesi karakterlerin varoluşçu çözümlmeleri üzerinden somut biçimde yansıttığı metinlerdir.

Bu bağlamda, çalışmada yalnızca edebi çözümleme yapılmamış; aynı zamanda Sartre'ın felsefi metinleri olan L'Être et le Néant (Varlık ve Hiçlik), La Nausée (Bulantı) ve Existentialism is a Humanism (Varoluşçuluk Bir Hümanizmadır) gibi eserler de değerlendirilmiştir. Bu eserler, öykülerdeki karakterlerin varoluşsal temellerini anlamlandırmak için başvuru kaynakları olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın materyalini ayrıca Sartre üzerine yazılmış akademik incelemeler, makaleler ve yorumlayıcı çalışmalar desteklemektedir. Abdullah Durakoğlu, Hazel Barnes, Christina Howells, Thomas Flynn, Ronald Aronson, Simone de Beauvoir ve Martin Heidegger gibi düşünürlerin ve araştırmacıların çalışmaları, Sartre'ın insan doğası ve özgürlük anlayışı üzerine sundukları yorumlarla tezdeki çözümlmelere katkı sağlamıştır. Böylece hem edebi hem felsefi boyutu kapsayan bütüncül bir analiz zemini oluşturulmuştur.

2.2 Yöntem

Bu araştırmada nitel bir yaklaşım benimsenmiş ve çözümlmelerde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, incelenen metinlerdeki unsurların belirli temalar doğrultusunda sınıflandırılması, çözümlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir yöntemdir. Yöntemin tercih edilme nedeni, Sartre'ın öykülerinde karakterlerin iç dünyalarını doğrudan ifade eden unsurların derinlemesine çözümlenmesine olanak sağlamasıdır.

Analiz sürecinde her öykü, kendi bağlamı içinde ayrı ayrı incelenmiş; karakterlerin içsel çatışmaları, seçimleri, özgürlük ve sorumluluk anlayışları

varoluşçu psikoloji ve edebiyat sosyolojisi perspektifinden değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, Sartre'ın felsefi görüşleriyle karşılaştırılarak anlamlandırılmıştır.

Yöntemin ikinci aşamasında, metinlerdeki olay örgüsü, diyaloglar ve karakter betimlemeleri analiz edilerek öykülerin tematik yapıları belirlenmiştir. Özellikle özgürlük, yabancılaşma, hiçlik, ölüm bilinci ve etik sorumluluk gibi kavramların metin içindeki yansımaları çözümlenmiştir. Bu çözümler yapılırken, Sartre'ın insanın kendi varlığını seçimleriyle kurduğu yönündeki felsefi yaklaşımı temel alınmıştır.

Sonuç olarak, bu yöntem hem öykülerin psikolojik ve sosyolojik derinliğini hem de Sartre'ın felsefesinin edebi yansımalarını anlamaya yönelik çift yönlü bir bakış açısı sunmuştur. Böylelikle çalışma, felsefi düşünce ile edebi karakter çözümlemesini bir araya getirerek, varoluşçu psikolojinin Sartre'ın edebiyat anlayışındaki görünümünü ortaya koymayı amaçlamıştır.

3. BULGULAR

3.1 Jean-Paul Sartre'ın Felsefesi ve Öyküleri

3.1.1 Sartre'ın Düşünce Sistemi ve Felsefi Kavramları

Jean-Paul Sartre'ın felsefesi, 20. yüzyıl düşünce dünyasında bireyin konumunu, özgürlüğünü ve sorumluluğunu en radikal biçimde ele alan sistemlerden biridir. Fransız filozof ve edebiyatçı Sartre, varoluşçuluk akımının en etkili temsilcisi olarak, bireyin özünü doğuştan getirmediğini, onu kendi seçimleriyle yarattığını savunur. Sartre'ın düşüncesinin merkezinde, insanın dünyaya fırlatıldığı, yani herhangi bir belirlenmiş doğası olmadığı görüşü vardır. Bu görüş, onun ünlü aforizmasıyla özetlenir: “Varlık özden önce gelir” (Sartre, 2007, s. 121).

Sartre'a göre insanın varoluşunun en belirgin özelliği özgürlüktür. Ronald Aronson, Sartre'ın özgürlük anlayışını “insanın hem bir imkân hem de bir yük olarak taşıdığı bir gerçeklik” şeklinde yorumlar (Aronson, 1980, s. 59). İnsan her koşulda özgürdür; hatta baskı, savaş ya da ölüm tehdidi altında bile seçim yapmaktan kaçınmaz. Fransız düşünürün bu yaklaşımı, onun öykülerinde karakterlerin karşılaştıkları trajik anlarda net bir biçimde görülür.

Özgürlük durumu, beraberinde sorumluluğu da getirir. Anderson, Sartre'ın etik anlayışını açıklarken, bireyin seçimlerinde yalnızca kendisinden değil, tüm insanlıktan da sorumlu olduğunu belirtir (Anderson, 1993, s. 42). Çünkü Sartre'a göre her seçim, insanın nasıl bir varlık olması gerektiğine dair bir öneridir ve bu seçimlerle insanlık ortak bir anlam kazanır. Bu durum, onun “bireysel edimler dâhi tüm insanlığı bağlar” ifadesiyle doğrudan bağlantılıdır (Sartre, 2009, s. 311).

Sartre'ın felsefesinde önemli bir diğer kavram “hiçlik”tir (le néant). Sartre, Varlık ve Hiçlik'te hiçliği insan bilincinin temel yapılarından biri olarak tanımlar (Sartre, 2009, s. 95–98). Martin Heidegger'in “hiçlikle yüzleşme” anlayışından etkilenen Sartre, bireyin kendini tanımlayabilmesinin ancak hiçlikle ilişki kurması sayesinde mümkün olduğunu savunur (Heidegger, 2008, s. 307-310). Sartre'a göre insan, olmayanı düşünerek, varlığını sürekli olarak yeniden kurar. Bu durum, onun öykülerinde karakterlerin yaşadığı içsel boşluk ve anlamsızlık duygularıyla doğrudan ilişkilidir.

Bu bağlamda Sartre’ın bir başka temel kavramı “bulantı”dır (la nausée). Sartre’ın ilk romanı La Nausée, bireyin varoluşun çıplak gerçekliğiyle karşılaştığında yaşadığı rahatsızlık ve anlamsızlık duygusunu anlatır (Sartre, 1981, s. 23–56). Jonathan Webber, bulantı kavramını “bireyin varoluşun temelsizliğiyle yüzleştiği an” olarak değerlendirir (Webber, 2009, s. 113). Bu deneyim, bireyi özgürlüğünün farkına vardırır; fakat aynı zamanda ağır bir kaygı da doğurur.

Sartre’ın düşüncesinde kaygı, özgürlükle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Varoluşçu araştırmacı Thomas R. Flynn, Sartre’ın kaygıyı “özgürlüğün kaçınılmaz yükü” olarak tanımladığını belirtir (2006, s. 109–110). Kaygı, insanın seçim yapmak zorunda olduğunun bilincine varmasıyla ortaya çıkar. Bu durum, Sartre’ın öykülerindeki karakterlerin psikolojik analizlerinde sıkça gözlemlenir. Karakterler, yaptıkları seçimlerle kimliklerini kurarken aynı zamanda bu seçimlerin ağırlığını taşırlar.

Sartre’ın öne çıkardığı bir diğer kavram “başkalarının bakışı”dır (le regard). Varlık ve Hiçlik’te ayrıntılı olarak ele aldığı bu düşünceye göre, birey yalnızca kendi bilincine kapalı değildir; aynı zamanda başkalarının bakışı altında kendini tanımlar (Sartre, 2009, s. 301). Simone de Beauvoir, bu kavramı toplumsal cinsiyet bağlamında yorumlamış ve kadının toplumda “öteki” olarak inşa edilmesini Sartre’ın felsefesiyle ilişkilendirmiştir (Beauvoir, 2019, s. 185). Sartre’ın öykülerinde de başkalarının bakışı, bireyin kimliğini sorgulamasına yol açan önemli bir psikolojik etkidir.

Son olarak Sartre, otantiklik (authenticité) kavramıyla bireyin kendi özgürlüğünü ve sorumluluğunu kabul ederek yaşamını şekillendirmesi gerektiğini vurgular. Hazel Barnes, otantik yaşamı, “bireyin kendi varoluşunun bilincinde olarak sahici seçimler yapabilmesi” olarak tanımlar (Barnes, 1973, s. 120–125). Buna karşılık, bireyin özgürlüğünden kaçtığı durumları ise “kötü niyet” (mauvaise foi) olarak adlandırır. Sartre’ın öykülerinde sıkça rastlanan bu durum, karakterlerin kendi sorumluluklarını reddetmeleri ya da başkalarının beklentilerine sığınmalarıyla ortaya çıkar.

Bütün bu temel kavramlar, Sartre’ın felsefesinin hem edebi eserlerinde hem de felsefi metinlerinde sürekli olarak karşımıza çıkar. Onun öykülerindeki karakterlerin varoluşçu çözümlemeleri, özgürlük, sorumluluk, hiçlik, kaygı ve başkalarının bakışı gibi kavramların somutlaştığı sahneler üzerinden yapılabilir.

Dolayısıyla Sartre'ın felsefesini anlamak, öykülerinin sosyolojik analizini yapabilmenin de anahtarıdır.

3.1.2. Sartre'ın Varoluşçuluk Felsefesi

Varoluşçuluk, 19. yüzyıldan itibaren modern insanın özgürlük, anlam, kaygı ve kimlik sorunlarını merkeze alan en önemli felsefi akımlardan biridir. Kökenleri, bireyin varoluşunu dinsel dogmalardan ve metafizik kalıplardan bağımsız bir şekilde ele alan düşünürlere dayanır. Danimarkalı düşünür Søren Kierkegaard, varoluşçuluğun öncülerinden biri olarak, bireyin Tanrı karşısındaki yalnızlığını ve kişisel sorumluluğunu vurgulamıştır. Ona göre, insanın hakikati nesnel bilgi değil, kendi içsel varoluş deneyiminde saklıdır (Kierkegaard, 2019, s. 75-80). Friedrich Nietzsche ise Tanrı'nın ölümünü ilan ederek, modern insanın değerleri yeniden yaratmak zorunda olduğunu ileri sürmüş ve bireyin kendi özgürlüğünü yaratıcı bir eylem olarak kavramasına zemin hazırlamıştır (Nietzsche, 2019, s. 135).

Varoluşçuluğun 20. yüzyıldaki sistematik formunu ise Martin Heidegger geliştirmiştir. Heidegger, Varlık ve Zaman adlı eserinde insanın (Dasein) dünyaya fırlatılmış bir varlık olduğunu ve kendi ölüm bilinciyle yüzleştiğinde özgün bir varoluşa ulaşabileceğini savunur (Heidegger, 2008, s. 245-255). Heidegger'in "hiçlik" ve "kaygı" kavramları, Fransız filozof Jean-Paul Sartre'ın düşüncesi üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Sartre, Heidegger'in ontolojik çözümlemelerini alarak onları insan özgürlüğü ve toplumsal ilişkiler bağlamında yeniden yorumlamıştır.

Sartre, 1946'da verdiği ünlü konferansında dile getirdiği "varoluş özden önce gelir" ilkesiyle varoluşçuluğun temel tezini özetlemiştir (Sartre, 2007, s. 10). Ona göre insan doğuştan belirlenmiş bir 'öz'e sahip değildir; yaşamı boyunca yaptığı seçimler ve üstlendiği sorumluluklarla özünü inşa eder. Thomas R. Flynn, Sartre'ın bu düşüncesini "özgürlükle mahkûmiyet arasında bir gerilim" olarak nitelendirir (Flynn, 2006, s. 102). İnsan her durumda özgürdür, ancak bu özgürlük beraberinde kaçınılmaz bir sorumluluk getirir. Bu nedenle Sartre, bireyin "özgürlüğe mahkûm" olduğunu söyler (Sartre, 2009, s. 311).

Varoluşçuluk felsefesinde özgürlük, insanın kendi yaşamını şekillendirmesi anlamına gelir. Ancak bu özgürlük, beraberinde derin bir kaygı doğurur. Albert Camus, Sisifos Söyleni adlı eserinde bu kaygıyı 'absürd' kavramıyla ilişkilendirmiştir (Camus, 1942, s. 100-115). Camus'ya göre insan, evrenin anlamsızlığı karşısında isyan ederek kendi anlamını yaratmak zorundadır. Bu

yaklaşım, Sartre’ın öykülerindeki karakterlerin varoluşsal sıkışmalarına paralel bir şekilde okunabilir.

Varoluşçuluk yalnızca bireysel bir felsefe değildir; aynı zamanda etik ve toplumsal boyutlara da sahiptir. Simone de Beauvoir, İkinci Cins adlı eserinde, Sartre’ın özgürlük ve sorumluluk kavramlarını toplumsal cinsiyet bağlamında yorumlamış ve kadının toplumda “öteki” olarak konumlandırılışını varoluşçu perspektifle açıklamıştır (Beauvoir, 2019, s. 185). Bu bakış açısı, Sartre’ın “başkalarının bakışı” kavramıyla yakından ilişkilidir. Sartre’a göre birey, başkalarının bakışları altında kendi varoluşunu sürekli yeniden tanımlar (Sartre, 2009, s. 95).

Anderson, Sartre’ın etik anlayışını değerlendirirken, onun özgürlüğü yalnızca bireysel bir olgu olarak değil, aynı zamanda tüm insanlık adına bir sorumluluk olarak gördüğünü belirtir (Anderson, 1993). Buna göre, bireyin seçimleri yalnızca kendi kimliğini değil, insanlığın ortak kaderini de şekillendirir. Bu durum, varoluşçuluğun etik boyutunu ortaya koyar: özgürlük beraberinde evrensel sorumluluk getirir.

Varoluşçuluğun bir diğer önemli kavramı “otantiklik”tir. Hazel Barnes, otantik yaşamı, bireyin kendi özgürlüğünü kabullenip sahici seçimler yapması olarak tanımlar (Barnes, 1973, s. 221). Buna karşılık Sartre, bireyin kendi özgürlüğünü inkâr ettiği durumları “kötü niyet” (mauvaise foi) olarak adlandırır (Sartre, 2009, s. 287). Bu kavram, Sartre’ın öykülerinde karakterlerin psikolojik çözümlemelerinde sık sık ortaya çıkar.

Sonuç olarak varoluşçuluk, insanın özünü kendi özgür seçimleriyle yarattığını ve bu sürecin sürekli bir kaygı, sorumluluk ve otantiklik arayışıyla şekillendiğini ileri süren bir felsefi akımdır. Sartre’ın felsefesi, bu akımı en radikal boyutlarıyla ortaya koymuş ve onu edebiyat aracılığıyla somutlaştırarak öykülerinde karakterlerin psikolojik derinlikleri üzerinden işlemeyi başarmıştır. Böylece varoluşçuluk yalnızca felsefi bir doktrin değil, aynı zamanda bireyin günlük yaşamda karşılaştığı ahlaki ikilemleri anlamlandırma biçimi hâline gelmiştir.

3.1.3. Sartre’ın Temel Kavramları

Jean-Paul Sartre varoluşçu felsefesinde insanın varoluşunun esaslı kavramlarını öne çıkarır; bu kavramlar özgürlük, sorumluluk, bulantı,

yabancılaşma, ölüm düşüncesi ve sonsuz olma izlenimi gibi başlıklar altında incelenebilir. Bu kavramlar, Sartre'ın teorik yazılarında olduğu kadar edebi eserlerinde de psikolojik derinlik kazanır; öykü ya da roman kahramanlarının iç dünyalarında bu kavramlarla yüzleşmeler, Sartre düşüncesinin hem bireysel hem de toplumsal boyutlarını gösterir.

Özgürlük, Sartre için hem mutlaka var olan hem de insanı sürekli seçim yapmaya mahkûm eden bir durumdur. Being and Nothingness'te Sartre, insanın varoluşunun öncesinde bir özü olmadığını, özünün ancak seçimleriyle oluştuğunu belirtir; bu yüzden insan, “varoluş önden önce gelir” ilkesiyle özgürlüğün hem bir fırsat hem de bir yük olduğunu taşır. (Flynn, 2006, s. 115) Bu yük, kişinin hem kendisiyle hem başkalarıyla karşılaşmalarında çeşitli kaygılar doğurur. Özgürlüğün sorumluluğunu üstlenmek, Sartre açısından başkalarının hayatına ve sosyal bağlamlara dair bir etik zorunluluktur; kişi seçim yaparken sonuçlarından kaçamaz. Özgürlüğün bu etik yönden ele alınışı, Sartre'ın “engagement” yani “taahhüt” düşüncesine de açılır: özgür olan insanın eylemleriyle topluma karşı sorumlu olması gerekir.

Sorumluluk kavramı, özgürlükle sıkı biçimde bağlıdır; özgürlüğün var olabilmesi için sorumluluk yükünün reddedilemezliği anlamına gelir. İnsan özgürce seçimlerini yapar ancak bu seçimlerin sorumluluğunu da üstlenir; aksi takdirde bu durum “kötü niyet” (mauvaise foi) olarak adlandırılır. Kötü niyet, kişinin özgürlüğünü inkâr etmesi, kendini şartlarına ya da başkalarının değerlerine göre tanımlaması, kendi becerisine, yaratıcılığına ya da varoluşsal bilincine sırt dönmesi demektir.

Yabancılaşma, Sartre'da başkalarının bakışıyla nesneleşme, özgürlüğün bastırılması ve bireyin kendi varoluşunun sahiciliğini yitirmesi olarak ortaya çıkar. İnsan, başkaları tarafından gözlemlenmekten, başkalarının beklentilerini taşıma baskısından ve toplumsal rollerin sınırlandırmasından etkilenecek kendi öznel benliğinden uzaklaşır.

Ölüm düşüncesi, Sartre'ın felsefesinde özgürlüğün sonluluğu karşısında insanın kendi varoluşunu sorunsallaştırdığı bir temeldir. Ölüm, yaşamı anlamlandırmak için fırsat değil, aksine hayatın koşullarını belirleyen nihai sınırdır; insan, ölüm gerçeğiyle yüzleştğinde seçimlerinin önemini ve sorumluluğunu daha güçlü hisseder. Sartre, ölüm düşüncesinin varoluşa bir anlam kazandırmadığını, fakat insanı yaşam boyunca seçimlerinde daha bilinçli olmaya sevk ettiğini savunur.

Böylece ölüm, varoluşsal kaygı için bir tetikleyici, özgürlük için ise seçim anlarının farkındalığını arttıran bir sınır durumudur.

Sonsuz olma izlenimi, bireyin ölümlülüğü fark etmesine rağmen geride iz bırakma, süreklilik arzusu ve kendi varlığını ölümle sınırlı olmaktan aşma isteği olarak anlaşılabilir. Sartre'ın eserlerinde karakterler, bireysel seçim ve eylemlerle geçici de olsa toplumsal veya ideolojik bir süreklilik kurma ümidi taşırlar; bu olmazsa bile ölüm karşısında varlığın “iz bırakma” arzusu, bireyin özgürlüğünü ve sorumluluğunu besleyen bir içsel güdüdür. Bu izlenim, yalnızca bireysel anlam yaratma çabasıdır ve Sartre'a göre hiçbir zaman tam olarak gerçekleşme de insanın varoluşunun yükünü taşımasında önemli bir faktördür.

Bu kavramlar bir arada düşünüldüğünde, Sartre'ın temel temaları arasında özgürlük-sorumluluk çifti, manasızlıkla yüzleşme (bulantı), başkalarıyla ilişkide yabancılaşma, ölüm gerçeği ve ölümsüz olma arzusu organik biçimde birbirine bağlıdır. Her biri, bireyin varoluşsal durumunu derinleştirir ve öykülerdeki karakterlerin psikolojik yapılarını anlamak için vazgeçilmez bir çerçeve sunar.

3.1.3.1 Özgürlük ve Sorumluluk

Jean-Paul Sartre'ın felsefesinin merkezinde “özgürlük” kavramı yer alır. Sartre, insan varlığında herhangi bir doğa ya da Tanrı tarafından verilmiş bir öz bulunmadığını ileri sürer. Ona göre “varoluş özden önce gelir” ve insan, sürekli olarak kendi seçimleri aracılığıyla özünü inşa eder (Sartre, 2007, s. 10). Bu yaklaşım, özgürlüğün insana dayatılmış bir yükümlülük olduğunu gösterir. Sartre bu durumu Varlık ve Hiçlik'te şu sözlerle ifade eder: “İnsan özgürlüğe mahkûmdur” (Sartre, 2009, s. 311). Burada özgürlük, bir ayrıcalıktan çok, bireyin kaçamayacağı bir zorunluluk olarak tanımlanmaktadır.

Özgürlük kavramı Sartre'da hiçbir şekilde sınırsız bir serbestîye olarak görülmez; tam tersine, özgürlüğün kaçınılmaz bir sonucu sorumluluktur. Ronald Aronson, Sartre'ın özgürlük anlayışını değerlendirirken, onun bireyin her seçiminde tüm insanlık adına sorumluluk üstlendiğini vurguladığını belirtir (Aronson, 1980, s. 59). Bu, Sartre'ın düşüncesinde bireysel özgürlüğün etik bir boyut kazandığını gösterir. İnsanın özgür olması, yalnızca kendi yaşamı üzerinde değil, başkaları üzerinde de sorumluluk taşıdığı anlamına gelir.

Simone de Beauvoir, özgürlük ve sorumluluk ilişkisini toplumsal bağlamda ele alır. Ona göre “hiç kimse özgür olmadan diğerleri özgür olamaz” (Beauvoir,

2019, s. 185). Bu görüş, bireyin kendi seçimlerini yaparken yalnızca kişisel çıkarlarını değil, başkalarının varoluşunu da dikkate almak zorunda olduğunu ortaya koyar. Beauvoir'ın yaklaşımı, Sartre'ın "başkalarının bakışı" kavramıyla kesişir: bireyin varoluşu, yalnızca kendi özgürlüğüyle değil, başkalarının özgürlük alanıyla da sürekli bir etkileşim içindedir.

Varoluşçulukta özgürlük, aynı zamanda bireyin kaygısının temel kaynağıdır. Heidegger, özgürlüğün insanı varoluşsal bir kaygıyla yüz yüze bıraktığını belirtmiştir (Heidegger, 2008, s. 245-255). Sartre, bu kaygıyı, insanın her an seçim yapma zorunluluğu karşısında duyduğu huzursuzluk olarak yorumlar. Hazel Barnes ise özgürlüğün insanın yalnızca imkânlarını genişletmediğini, aynı zamanda sürekli bir sorumluluk duygusu yarattığını vurgular (Barnes, 1973, s. 221). Bu açıdan bakıldığında özgürlük, insanın aynı anda hem imkân hem de yükümlülük içinde varoluşunu sürdürdüğü bir durumdur.

Özgürlük ve sorumluluk ilişkisi Sartre'ın edebi eserlerinde de güçlü bir şekilde yansır. Le Mur adlı öyküsünde Pablo Ibbieta karakteri, infaz edilmeyi beklediğinde seçimlerinin kaçınılmaz sonuçlarıyla yüzleşir. İbbieta'nın durumu, Sartre'ın özgürlük anlayışının dramatik bir örneğidir: özgürlük her zaman beraberinde sorumluluk ve sonuç getirir. Jonathan Webber, Sartre, kurguladığı karakterlerin özgürlüğünü "varoluşsal kaygının en yoğun biçimde deneyimlendiği anlar" olarak temsil ettiğini belirtir (Webber, 2009, s. 111).

Albert Camus ise özgürlüğün "absürd"le ilişkisini kurar. Ona göre, insan evrende mutlak bir anlam bulamayınca kendi anlamını yaratmak zorundadır. Bu yaratım süreci, Sartre'ın özgürlüğe mahkûmiyet düşüncesiyle paralellik taşır: "Absürd, özgürlüğün bir diğer yüzüdür" (Camus, 1942, s. 115). Sartre ve Camus'nun bu noktalardaki kesişimi, özgürlüğün bireysel psikolojide neden bu kadar ağır bir yük hâline geldiğini açıklar.

Bununla birlikte, özgürlüğün kötüye kullanılabileceği ya da inkâr edilebileceği durumlar da vardır. Sartre, bireyin özgürlüğünü reddetmesini ya da sorumluluktan kaçmasını "kötü niyet" (mauvaise foi) olarak adlandırır (Sartre, 2009, s. 287). Christina Howells, bu kavramı değerlendirirken kötü niyetin aslında bireyin kendi özgürlüğünü inkâr ederek başkalarının dayattığı kimliklere sığınması olduğunu vurgular (Howells, 1992, s. 178). Böylece, özgürlük ve sorumluluk arasındaki kopmaz bağ bir kez daha ortaya çıkar: özgürlükten kaçış bile özgürlüğün bir kullanımıdır ve sonuçlarından kaçınılamaz.

Özetle Sartre’a göre insan özgürdür ve bu özgürlüğün getirdiği sorumluluktan kaçamaz. Bu durum bireyi sürekli bir seçim sürecine, kaygıya ve etik hesaplaşmaya zorlar. Sartre’ın öykülerindeki karakterler, özellikle de ölüm, savaş ve toplumsal baskı gibi koşullarla yüzleştiklerinden, özgürlük ve sorumluluk arasındaki bu gerilimi yoğun biçimde deneyimlerler. Böylece Sartre, özgürlüğü yalnızca felsefi bir kavram olarak değil, aynı zamanda insan psikolojisini ve toplumsal yaşamı derinden etkileyen bir olgu olarak ele alır.

3.1.3.2. Yabancılaşma

Yabancılaşma, modern felsefenin en temel sorunlarından biri olmakla birlikte Sartre’ın varoluşçu felsefesinde de önemli bir yer tutar. Kavramın kökeni, idealist düşünür Georg Wilhelm Friedrich Hegel’e kadar uzanır. Hegel, yabancılaşmayı bireyin kendi öz bilincinden uzaklaşması, kendisini nesneleştirme süreci olarak açıklamıştır (Hegel, 1977, s. 112). Daha sonra Karl Marx, yabancılaşmayı ekonomik bağlamda yeniden ele almış, kapitalist üretim ilişkilerinin işçiyi kendi emeğinin ürününden, doğadan ve en nihayetinde kendi öz varlığından kopardığını savunmuştur (Marx, 1964, s. 133). Bu iki düşünsel arka plan, Sartre’ın yabancılaşma anlayışını anlamada temel bir zemin oluşturur.

Martin Heidegger, Varlık ve Zaman’da yabancılaşmayı “insanın kendi otantik varoluşundan uzaklaşması” olarak tanımlamış ve modern insanın gündelik kaygılar içinde varlığını unutmasına dikkat çekmiştir (Heidegger, 2008, s. 307). Sartre, Heidegger’den etkilenmiş olsa da yabancılaşmayı daha çok bireyin özgürlüğü ve başkalarıyla ilişkisi bağlamında ele almıştır. Ona göre insan, özgür olmakla birlikte bu özgürlüğün sorumluluğundan kaçmak istediğinde kendisine yabancılaşır. Bu, Sartre’ın ‘kötü niyet’ (mauvaise foi) kavramı ile doğrudan ilişkilidir (Sartre, 2009, s. 95).

Jean-Paul Sartre, yabancılaşmayı hem felsefi hem de edebî eserlerinde yoğun biçimde işlemiştir. *La Nausée* (Bulantı, 1938) adlı romanında kahraman Roquentin, gündelik yaşamın sıradan nesneleriyle karşılaştığında derin bir anlamsızlık ve yabancılaşma duygusu yaşar. “Varlık üzerime çökmüştü, ben ise kendime fazlalık gibi geliyordum” sözleri, bireyin kendisine ve dünyaya karşı duyduğu kopukluğu gözler önüne serer (Sartre, 1981, s. 72). Bu deneyim, insanın kendi varoluşuna dışarıdan bakarak onu bir “fazlalık” gibi algılaması olarak ifade edilebilir.

Sartre’ın öykülerinde de yabancılaşma, karakterlerin psikolojisini belirleyen önemli bir tema olarak karşımıza çıkar. Le Mur’deki Pablo Ibbieta, içinde bulunduğu politik ve ölümcül koşullar nedeniyle hem kendi bedenine hem de toplumsal gerçekliğe yabancılaşır. Thomas Flynn, Sartre’ın öykülerinde yabancılaşmaya “özgürlüğün ağırlığıyla baş edemeyen bireyin psikolojik tepkisi” olarak yer verdiğini ifade eder (Flynn, 2006, s. 109). Bu bağlamda yabancılaşma, bireyin hem kendi benliğinden hem de çevresinden duyduğu kopuşu ifade eder.

Yabancılaşma aynı zamanda Sartre’ın “başkalarının bakışı” (le regard) kavramıyla da ilişkilidir. Sartre’a göre, birey başkasının bakışı altında nesneleştğinde kendi varoluşuna yabancılaşır (Sartre, 2009, s. 301). Jonathan Webber, bu durumu “özgürlüğün başkalarının özgürlüğüyle sürekli çatışma hâlinde olması” şeklinde yorumlar (Webber, 2009, s. 118). Böylece birey hem kendisi için varlık hem de başkası için nesne olma arasında sıkışarak kendi kimliğine yabancılaşır.

Yabancılaşma, Sartre’ın yakın çevresinde yer alan düşünürlerde de farklı biçimlerde tartışılmıştır. Albert Camus, yabancılaşmayı “absürd” kavramıyla ilişkilendirir. Ona göre, insanın evrende mutlak bir anlam bulamaması, bireyi kendisine ve dünyaya yabancılaştırır (Camus, 1942, s. 100-115). Feminist filozof Simone de Beauvoir ise yabancılaşmayı toplumsal cinsiyet bağlamında ele alır; kadının kendisini “öteki” olarak deneyimlemesi, varoluşsal bir yabancılaşmanın ifadesidir (Beauvoir, 2019, s. 185). Bu tartışmalar, Sartre’ın yabancılaşma düşüncesinin yalnızca bireysel değil, toplumsal boyutlarını da açığa çıkarır.

Dolayısıyla Sartre’ın felsefesinde yabancılaşma, insanın özgürlüğüyle yüzleşmekten kaçması, başkalarının bakışı altında nesneleşmesi ve dünyayı anlamsız bir fazlalık olarak deneyimlemesi biçiminde ortaya çıkar. Yabancılaşma, varoluşçuluğun temel gerilimlerinden biri olarak Sartre’ın hem felsefi metinlerinde hem de öykülerinde güçlü bir biçimde işlenmiştir. Bu kavram, bireyin özgürlüğü, sorumluluğu ve toplumsal ilişkileri arasındaki kopmaz bağları anlamak açısından merkezi bir önem taşır.

3.1.3.3. Ölüm Düşüncesi ve Sonsuz Olma İzlenimi

Ölüm, felsefi düşüncenin en eski ve en temel meselelerinden biridir. İnsanlığın varoluşuna ilişkin soruların merkezinde yer alan ölüm olgusu, yalnızca biyolojik bir son değil, aynı zamanda bireyin özgürlük, anlam ve kimlik arayışını

şekillendiren varoluşsal bir deneyimdir. Antik dönemden itibaren düşünürler, ölümün insan bilincinde yarattığı kaygı, korku ve anlam arayışını farklı biçimlerde yorumlamışlardır. Örneğin Epiküros, ölümün “bizim için hiçbir şey” olduğunu, çünkü ölüm geldiğinde bilincin artık var olmadığını, bu nedenle ölümden korkmamak gerektiğini savunmuştur (Epiküros, 1994, s. 32). Bu yaklaşım ölümü bir yokluk hâli olarak görürken, modern varoluşçuluk ölümün yalnızca biyolojik bir son olmadığını, insan varoluşunun en belirleyici unsurlarından biri olduğunu vurgulamaktadır.

Martin Heidegger, *Sein und Zeit* (Varlık ve Zaman, 1927) adlı eserinde ölümü insanın “en kişisel ve en öznel olgusu” olarak tanımlamış, bireyin kendi ölümlülüğüyle yüzleşmesinin otantik yaşamın temel koşulu olduğunu dile getirmiştir (Heidegger, 2008, s. 245). Ona göre ölüm, “varlığın bütününe belirleyen bir olanak”tır ve insan, ancak ölümü sürekli bir ufuk olarak deneyimlediğinde kendi varoluşunu özgün bir biçimde yaşayabilir. Heidegger’in bu yaklaşımı, Jean-Paul Sartre’ın ölüm ve özgürlük arasındaki ilişkiyi kavramsallaştırmasında derin etkiler bırakmıştır.

Sartre, ölüm meselesini *L’Être et le Néant* (Varlık ve Hiçlik, 2009) başta olmak üzere birçok eserinde işlemiştir. Ona göre ölüm, insan özgürlüğünü sınırlayan ama aynı zamanda seçimlere anlam kazandıran bir olgudur. Sartre, “ölüm benim özgürlüğümün sınırıdır, ama aynı zamanda bu sınır içinde seçimlerimi anlamlı kılar” diyerek bu gerilimi ifade eder (Sartre, 2009, s. 712). Özgürlük, her koşulda seçim yapma zorunluluğunu içerir; fakat ölüm bu seçimlerin sürekliliğini sona erdiren nihai olaydır. Bu nedenle Sartre, ölümü “özgürlüğün dışsal sınırı” olarak yorumlar.

Sartre’ın öykülerinde ölüm teması güçlü bir biçimde işlenmiştir. *Le Mur* (Duvar, 1939) adlı öyküde idam cezasına çarptırılan Pablo Ibbieta’nın psikolojisi üzerinden ölümün yarattığı varoluşsal kaygı betimlenir. Pablo, ölümün kaçınılmazlığıyla yüzleştğinde yaşamının bütünlüğünü sorgular ve kendi varoluşuna yabancılaşır. Sartre, bu noktada ölümün bireyde sadece korku değil, aynı zamanda yaşamı geriye dönük olarak değerlendirme eğilimi de yarattığını gösterir. Ronald Aronson, Sartre’ın ölüm anlayışını değerlendirirken, “Sartre için ölüm, yaşamın anlamsızlığını değil, seçimlerin ağırlığını açığa çıkaran bir sınavdır” ifadesini kullanır (Aronson, 1980, s. 82).

Ölüm aynı zamanda bireyde “sonsuz olma” arzusunu uyandırır. İnsan, ölümlü olduğunu bilmesine rağmen kalıcılık arayışına girer; eserler yaratmak, toplumsal bağlar kurmak veya çocuk sahibi olmak gibi yollarla kendi varlığını aşmaya çalışır. Bu durum, varoluşçuluğun temel gerilimlerinden birini oluşturur: Ölümlü olmasına rağmen sonsuzluğu arzulayan insan. Albert Camus, *Le Mythe de Sisyphe* (Sisifos Söyleni, 1942) adlı eserinde bu gerilimi “absürd” kavramıyla açıklamıştır. Camus’ya göre insan evrende anlam arar, fakat evren sessizdir. Bu sessizlik, bireyin sonsuzluk arayışı ile ölüm gerçeği arasındaki çatışmadan doğan bir absürdlük yaratır (Camus, 1942, s. 110). Sartre da bireyin sonsuz olma arzusunu kabul eder; fakat bunun hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleşemeyeceğini, çünkü ölümün mutlak sınır olduğunu vurgular.

Sartre’ın yakın dostu ve feminist filozof Simone de Beauvoir, *Le Deuxième Sexe* (İkinci Cins, 1949) adlı eserinde, kadınların toplumsal roller aracılığıyla “ölümsüzlük arayışına” katılımlarının sınırlandığını belirtir. Beauvoir’a göre erkek egemen toplum, ölüm ve sonsuzluk deneyimlerini kadınlar için farklı anlamlarla donatır (Beauvoir, 2019, s. 185). Bu bakış açısı, Sartre’ın bireysel özgürlük vurgusuna toplumsal bir boyut ekler.

Sartre’ın ölüm ve sonsuzluk üzerine düşüncelerinin psikolojik boyutları da önemlidir. Hazel Barnes, Sartre’ın özgürlük ve ölüm anlayışını değerlendirirken, ölümün “bireyi kendi yaşamının anlamını bulmaya zorlayan bir aynaya” dönüştüğünü ifade eder (Barnes, 1973, s. 221). Ölüm bilinci, bireyin otantik bir yaşam sürüp sürmediğini sorgulamasına neden olur. Sartre’ın öykülerindeki karakterler de bu tür sorgulamalarla karşı karşıya kalır; kimi zaman ölümü reddederek, kimi zaman da onunla yüzleşerek özgürlüklerini yeniden tanımlarlar.

Sonuç olarak Sartre’ın ölüm anlayışı, bireyin özgürlüğünü sınırlayan ama seçimlerine anlam katan bir gerçeklik olarak görülür. Ölüm, bireyin kendi varoluşunu sorgulamasına neden olurken aynı zamanda onda sonsuzluk arzusunu da uyandırır. Bu arzu hiçbir zaman tam anlamıyla karşılanamaz; fakat bireyin özgürlüğü ve sorumluluğu, bu arzunun eksikliği üzerinden yeniden tanımlanır. Sartre’ın öyküleri, ölüm ve sonsuzluk arasındaki bu varoluşsal gerilimi somut karakterler üzerinden işleyerek felsefî düşünceye edebî bir derinlik kazandırır.

3.1.3.4. Bulantı Hissi

Varoluşçuluk felsefesinde insanın dünyayla kurduğu ilişkinin en çarpıcı ifadelerinden biri “bulantı” kavramıdır. Bulantı, yalnızca fizyolojik bir tepki değil, insanın varoluşunu kavrayışıyla birlikte ortaya çıkan derin bir psikolojik ve felsefi deneyimdir. Jean-Paul Sartre’ın *La Nausée* (Bulantı, 1938) adlı romanı bu kavramı merkezine alarak bireyin dünyayla ilişkisini sorgulayan bir anlatı ortaya koyar. Romandaki ana karakter Antoine Roquentin, gündelik yaşamın sıradanlığında aniden ortaya çıkan bu “bulantı” hissiyle, nesnelerin ve kendi varlığının temelsizliğini fark eder.

Romanın en bilinen sahnelerinden birinde Roquentin, bir taş parçasını ya da ağacın kökünü eline aldığı anda veya uzun süre baktığında, bu nesnelerin varlığının “nedensiz” olduğunu idrak eder. Sartre bu deneyimi şu sözlerle dile getirir: “Birdenbire kökün orada olduğunu fark ettim, orada, öylesine. Onu kavrayacak hiçbir şey yoktu, o yalnızca vardı. Ve bu varlık beni bulantıya sürükledi” (Sartre, 1981, s. 61). Bu alıntı, Sartre’ın varoluşçu düşüncesinde “varlığın fazlalığı” olarak adlandırılabilir bir kavramı açığa çıkarır: Dünya, rasyonel bir temele değil, anlamsız bir fazlalığa sahiptir.

Roquentin’in yaşadığı bulantı, aslında varoluşun temelinde herhangi bir özün bulunmadığını fark etmesinden doğar. Sartre’ın ünlü ifadesiyle “varoluş özden önce gelir” (Sartre, 2007, s. 10). Bu anlayış, insanın ve nesnelerin herhangi bir önceden belirlenmiş anlamı olmadığını, anlamın yalnızca bireyin özgür seçimleriyle yaratıldığını ortaya koyar. Ancak bu durum, bireyde büyük bir kaygıya ve “bulantıya” yol açar. Çünkü insan, sınırsız bir özgürlükle karşı karşıya olduğunda, bu özgürlüğün getirdiği sorumluluğu taşımakta zorlanır.

Martin Heidegger de benzer bir şekilde “kaygı” kavramını açıklarken, insanın varlıkla karşı karşıya geldiğinde yaşadığı “hiçlik deneyimi”ne işaret eder. Ona göre kaygı, dünyadaki varlıkların geçiciliğini ve anlamsızlığını ifşa eder (Heidegger, 2008, s. 245). Sartre ise Heidegger’den farklı olarak bu deneyimi daha somut ve duysal bir biçimde ele alır: Nesnelerin çıplak varlığı karşısında hissedilen mide bulantısı. Bu yönüyle Sartre’ın romanı, felsefi bir kuramın edebî bir temsilini sunar.

Roquentin’in bulantısı yalnızca nesnelere değil, insan ilişkilerine de yönelir. İnsanların yaşamlarındaki alışkanlıkların, rollerin ve toplumsal değerlerin

temelsizliğini fark eden Roquentin, derin bir yabancılaşma yaşar. Bu, Sartre'ın "başkalarının bakışı"na dair düşünceleriyle de uyumludur. Birey, başkalarının gözleri altında kendi kimliğini sorgular ve bu sorgulama çoğu zaman kaygı ve bulantı hissiyle sonuçlanır. Hazel Barnes, Sartre'ın bu anlatımını değerlendirirken, "Roquentin'in bulantısı yalnızca bireysel bir kriz değil, modern insanın varoluşsal sıkıntılarının sembolüdür" der (Barnes, 1973, s. 45).

Bulantı, aynı zamanda insanın kendi özgürlüğüyle yüzleşmesidir. Roquentin, yaşamın önceden verilmiş bir amacı olmadığını anladığında, kendi seçimleriyle anlam yaratmak zorunda olduğunu fark eder. Bu farkındalık, Sartre'ın özgürlük ve sorumluluk anlayışıyla doğrudan ilişkilidir. Ronald Aronson, Sartre'ın bulantı kavramını değerlendirirken, "Bulantı, insanın kendi varoluşunu hiçbir temele dayanmadan sürdürdüğünü idrak etmesiyle ortaya çıkar" diye ifade eder (Aronson, 1980, s. 59). Bu idrak, bireyi aynı anda hem özgürleştirir hem de derin bir yalnızlığa sürükler.

Öte yandan bulantı yalnızca olumsuz bir deneyim değildir. Sartre için bu duygu, insanın kendi varoluşunu yeniden anlamlandırması için bir fırsattır. Roquentin'in yaşadığı kriz, onu yazıya ve sanata yönlendirir; romanın sonunda bulantıyı aşmanın tek yolunun yaratım ve özgür bir eylem olduğu vurgulanır. Albert Camus da Sisifos Söyleni adlı eserinde absürd deneyimin insana yaratıcı bir başkaldırı gücü verdiğini söyler (Camus, 1942, s. 110). Bu bağlamda Sartre ve Camus, yaşamın anlamsızlığına rağmen insanın anlam yaratma kapasitesine dikkat çekerler.

Sonuç olarak, "bulantı" kavramı Sartre'ın varoluşçu felsefesinin merkezinde yer alır. Bu kavram, insanın dünyadaki nesnelerle ve kendi varlığıyla kurduğu ilişkinin anlamsızlığını açığa çıkarırken, aynı zamanda özgürlüğün ağırlığını da hatırlatır. Roquentin'in deneyimleri, yalnızca bireysel bir kriz değil, insanlığın varoluşsal durumunun bir temsili olarak okunabilir. Bulantı, bireyin varoluşu kavrayışında hem bir kriz hem de bir yeniden doğuş imkânı sunar. Sartre'ın edebiyat ile felsefeyi buluşturduğu bu kavram, modern insanın dünyayla ilişkisini anlamak için bugün de derin bir önem taşımaktadır.

3.2. Sartre'ın Öyküleri ve Öykülerin Özetleri

3.2.1 Duvar ve Özeti

Jean-Paul Sartre'ın *Le Mur* (Duvar, 1939) adlı öyküsü, onun varoluşçu felsefesinin en güçlü edebî yansımalarından biridir. İspanya İç Savaşı sırasında geçen bu öyküde, Pablo Ibbieta isimli karakterin infaz edilecek olması ve ölümle yüzleşmesi anlatılır. Sartre burada ölüm karşısındaki insanın psikolojik tepkilerini, özgürlüğün sınırlarını ve varoluşsal kaygıyı edebî bir kurgu aracılığıyla gözler önüne sermektedir. Fransız filozof, “ölüm, insanın kendi varoluşunu nihai olarak sorgulamasına yol açan kaçınılmaz bir gerçekliktir” diye belirtmiştir (Sartre, 2009, s. 287).

Öykü, Pablo, Tom ve Juan adlı üç tutuklunun bir hücrede ölüm cezasını beklemeleriyle başlar. Hücrede geçen saatler boyunca karakterler hem kendi geçmişlerini hem de yaklaşmakta olan sonlarını düşünürler. Sartre, özellikle Pablo'nun içsel dünyasını merkeze alarak, bireyin ölümle karşı karşıya kaldığında yaşadığı yoğun kaygıyı tasvir eder. Pablo, infaz edileceğinden emin olduğunda bedeninde bir yabancılaşma yaşar: “Ellerim bana ait değilmiş gibi, sanki bir başkasının kilerdi” (Sartre, 2019, s. 45). Bu alıntı, Sartre'ın “bedenin ötekileşmesi” fikrini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır.

Hikâyenin ilerleyen bölümlerinde Pablo, ölümle yüzleşmenin ağırlığını taşıırken aynı zamanda ironik bir özgürlük deneyimi de yaşar. Sartre'a göre insan, en yoğun biçimde özgürlüğünü ölüm anında hisseder; çünkü başka seçenek kalmamıştır (Heidegger, 2008, s. 307). Pablo da cellatların sorgusu sırasında, başka birini ele vermemek için “sahte bir bilgi” verir. Ancak bu sahte bilginin rastlantısal olarak doğru çıkması, ironik bir şekilde onun özgürlükle kurduğu bağın ne kadar kırılgan olduğunu ortaya koyar (Aronson, 1980, s. 65).

Sartre'ın amacı burada yalnızca ölüm korkusunu betimlemek değildir; aynı zamanda bireyin kendi seçimleriyle anlam üretme zorunluluğunu da göstermektir. Pablo, “ölümümün ne anlamı olacak?” diye sorgularken aslında Sartre'ın varoluşçu düşüncesindeki temel sorunu dile getirir (Flynn, 2006, s. 109). Albert Camus da insan yaşamının absürlüğünü değerlendirirken, bunun en açık biçimde ölüm karşısında ortaya çıktığını belirtir (Camus, 1942, s. 102). Pablo'nun hikâyesi de tam olarak bu absürd gerçeklikle yüzleşmenin dramatik bir örneğini sunar.

Duvar öyküsünde Sartre, karakterleri yalnızca bireysel psikolojileriyle değil, aynı zamanda tarihsel ve politik bağlamda kurgulamıştır. Hücredeki karakterler İspanya İç Savaşı'nın mağdurlarıdır ve bu durum, bireysel varoluşun toplumsal koşullardan bağımsız düşünilemeyeceğini gösterir (Contat ve Rybalka, 1974, s. 88). Hazel Barnes ise öyküyü, "Sartre'in özgürlük ve sorumluluk temalarını somutlaştırdığı bir deney alanı" olarak yorumlar (Barnes, 1973, s. 221).

Sonuç olarak Duvar öyküsü, Sartre'in varoluşçu felsefesinin edebiyat aracılığıyla güçlü bir temsilini sunar. Pablo Ibbieta'nın idamı beklerken yaşadığı kaygı, özgürlük ve ölüm üzerine düşünceler, Sartre'in felsefi kavramlarının edebiyata nasıl aktarıldığını açıkça ortaya koymaktadır. Öykü, bireyin ölüm karşısındaki varoluşsal yalnızlığını ve aynı zamanda kendi seçimleriyle anlam yaratma zorunluluğunu dramatik bir biçimde gözler önüne serer.

3.2.2 Erostrate ve Özeti

Jean-Paul Sartre'in Le Mur (1939) kitabında yer alan "Erostrate" öyküsü, adını M.Ö. 4. yüzyılda Artemis Tapınağı'nı yakan Herostratus'tan alır. Herostratus'un amacı tarihe geçmektir; Sartre ise bu figürü çağdaş bir bağlamda yeniden kurgulayarak Paul Hilbert adlı karakteri yaratır. Hilbert, sıradan bir insan değildir; toplumla arasına aşılmaz duvarlar örmüş, nefret ve yabancılaşıma duygularıyla şekillenmiş bir bireydir. Onun hedefi yalnızca bir cinayet işlemek değil, "kara bir kahraman" olarak tarihe kazınmaktır.

Öykünün başında Hilbert'in tekdüze ve yabancılaştırmış yaşamı dikkat çeker. İnsanlarla bağ kuramayan, sıradan bir çalışan olmaktan nefret eden, yalnızca kendi nefretine sarılarak var olabilen bir karakter olarak betimlenir. Sartre'in karaktere yüklediği bu yalnızlık, onun varoluşçu felsefesiyle doğrudan ilişkilidir. Heidegger'in (2008, s. 307) belirttiği gibi, insan "dünyaya fırlatılmıştır" ve kendi anlamını kurmak zorundadır. Hilbert de anlamı toplumun değerlerinde değil, onları reddetmekte arar.

Hilbert karakterinin şiddet eğilimi, salt bireysel bir sapma değil, modern insanın yaşadığı hiçlik duygusunun bir tezahürüdür. Abdullah Durakoğlu ve Aysın Özay, Hilbert'in psikolojisini incelerken onun eylemlerinin altında yatan "görünür olma" arzusuna dikkat çekerler. Yazarlara göre; Hilbert, "Herostratos kompleksine" sahiptir ve tıpkı tapınağı yakan Herostratos gibi, şiddet yoluyla kendi ismini ölümsüzleştirmeye çalışır. Hilbert'in insanlara yukarıdan bakışı ve onları

nesneleştirmesi, kendi varoluşsal boşluğunu doldurma çabasıdır. O, "kendi varlığını hissetmek için başkalarını yok etme yolunu seçen" bir karakterdir (Özay ve Durakoğlu, 2023, s. 137-150). Bu, Sartre'ın "özgürlük" temasını ters yüz eden bir noktadır: İnsan özgürdür ama bu özgürlük sorumlulukla sınırlıdır (Sartre, 2009, s. 95). Hilbert ise özgürlüğünü sorumlulukla değil, başkalarını yok ederek kanıtlamaya çalışır.

Öykünün önemli bir noktasında Hilbert, bir silah edinerek sokaklarda rastgele insanları öldürmeyi tasarlar. Bu planlı eylemler onun gözünde sıradan bir cinayet değil, tarihe geçecek bir şöhretin yoludur. Hilbert, "benim adım bir gün kara harflerle yazılacak" diyerek Sartre'ın "kötü niyet" (mauvaise foi) kavramının tipik bir örneğini sergiler (Sartre, 2009, s. 287). Burada karakterin amacı bireysel anlam bulmak değil, kendisini bir "anti-kahraman" olarak var etmektir. Hazel Barnes (1973, s. 221) bu noktada Sartre'ın öyküyü, "özgürlüğün yozlaşarak şiddete dönüşmesinin bir metaforu" olarak kurguladığını vurgular.

Hilbert'in "kara kahraman" olma arzusu, onun modern zamanların narsist kişilik bozukluklarıyla da ilişkilendirilebileceğini gösterir. Durakoğlu ve Özay (2023, s. 144) Hilbert'in "toplumsal değerleri yok sayma, kurbanları birer nesne gibi görme ve kendi varlığını yıkıcılık üzerinden inşa etme" eğilimini özellikle vurgulamaktadır. Bu bağlamda Hilbert, sıradan bir bireyden çok bir "prototip seri katil" olarak okunabilir. Camus'nun (1942, s. 115) Sisifos Söyleni'ndeki absürd kahraman anlayışıyla karşılaştırıldığında, Hilbert'in absürdle baş etme yolu trajikomiktir: absürdü kabullenmek yerine, şiddetle ve yıkımla ona karşı koymaya çalışır.

Sartre'ın öyküsünde Hilbert'in sergilediği bu ruh hâli, yalnızca bireysel bir psikoloji olarak değil, modern toplumun ürettiği yabancılaşmanın bir sonucu olarak da okunabilir. Modern kent yaşamında sıkışan, anlam arayışını kaybeden bireyin şiddete yönelmesi, Sartre'ın edebiyatında hem toplumsal hem de varoluşsal bir eleştiri işlevi görür. Contat ve Rybalka (1974, s. 88) Hilbert'i, "topluma ait olamayan bireyin, ait olmanın tek yolunu onu yok etmekte araması" şeklinde yorumlar.

Sonuç olarak "Erostrate", Sartre'ın felsefi kavramlarını öykü formunda dramatize eden en güçlü metinlerden biridir. Hilbert'in kara kahraman olma çabası, yalnızca bir cinayet planıyla değil, çoklu öldürmeler yoluyla kendini var etme isteğiyle birleşir. Bu durum Sartre'ın insan özgürlüğünü bir yüke dönüştüren felsefi

yaklaşımının edebi bir yansımasıdır. Hilbert'in trajedisi, özgürlüğün sorumlulukla bağının koparılması hâlinde insanın kendini ve başkalarını yok eden bir canavara dönüşebileceğinin göstergesidir.

3.2.3. Özel Yaşam ve Özeti

Jean-Paul Sartre'ın *Le Mur* (1939) kitabında yer alan “Özel Yaşam” (*La Vie privée*) adlı öyküsü, bireyin kimlik, özgürlük ve başkalarının bakışı karşısındaki konumunu irdeleyen çarpıcı bir metindir. Öyküde, ana karakter Lulu'nun içsel çatışmaları, toplumsal baskılarla şekillenen varoluşu ve bireysel özgürlüğünü keşfetme çabası merkezdedir. Sartre burada özellikle bireyin kendi özünü yaratma mücadelesini, dış dünyanın ve başkalarının bakışlarının etkisiyle şekillenen kimlik krizlerini ortaya koyar. Öyküde Lulu'nun sürekli bir arayış içinde olması, özgürlükle birlikte gelen ağır sorumluluğun yarattığı bunalımı açıkça yansıtır. Nitekim Sartre, *Varlık ve Hiçlik*'te belirttiği gibi, “insan özgürlüğe mahkûmdur” (Sartre, 2009, s. 311) ve bu zorunluluk onun ruhsal dünyasında sürekli bir gerilim yaratır. ‘Özel Yaşam’ öyküsünde de karakter, kendi varlığını kurarken, çevresindekilerin beklentileri, toplumsal roller ve otorite figürlerinin yönlendirmeleriyle yüzleşmek zorunda kalır. Bu yüzleşme, bireyin hem kendisiyle hem de başkalarıyla girdiği çatışmanın en güçlü göstergesidir.

Eserin psikolojik boyutunu ele alan araştırmacılar, bu öykünün Sartre'ın varoluşçu etik anlayışını edebi düzlemde somutlaştırdığını vurgulamaktadır. Örneğin Sartre yorumcusu Hazel Barnes, Sartre'ın karakterlerini “özgürlüklerinin ağırlığı altında ezilen bireyler” olarak tanımlar ve onların yaşadığı krizin temelinde başkalarının bakışıyla şekillenen bir kimlik sorunu olduğunu belirtir (Barnes, 1973, s. 221). ‘Özel Yaşam’ öyküsünde de başkalarının bakışlarının yarattığı sıkışmışlık, kahramanın kendi seçimlerini yaparken yaşadığı kaygıyı belirleyici kılar. Christina Howells ise Sartre'ın özgürlüğü salt bir imkân değil, aynı zamanda ağır bir sorumluluk olarak sunduğunu vurgular. Howells'e göre karakterin içsel bunalımı, yalnızca toplumsal baskılardan değil, aynı zamanda kendi kararlarının sonuçlarıyla yüzleşme zorunluluğundan kaynaklanır (Howells, 1992, s. 178).

Bu noktada “Özel Yaşam” öyküsünü yalnızca bireysel bir dram olarak değil, aynı zamanda dönemin sosyo-kültürel bağlamında da okumak mümkündür. Michel Contat ve Michel Rybalka, Sartre'ın öykülerinde dönemin siyasal atmosferinin bireylerin ruhsal dünyasına doğrudan yansıdığını ifade eder. Onlara göre,

karakterlerin yaşadığı psikolojik sıkışmışlık, sadece bireysel özgürlükle değil, aynı zamanda toplumsal düzenle de ilgilidir (Contat ve Rybalka, 1974, s. 88). ‘Özel Yaşam’da anlatılan bireysel dram, aynı zamanda bireyin toplumsal iktidar ilişkileri içindeki konumunun da bir yansımasıdır.

Felsefi bağlamda ise, ‘Özel Yaşam’ öyküsü özgürlüğün ve sorumluluğun yarattığı kaygıyı betimleyen varoluşçu bir laboratuvar gibidir. Martin Heidegger, Varlık ve Zaman’da bireyin “başkalarının dünyasında kaybolarak kendiliğini unutma” tehlikesine işaret eder (Heidegger, 2008, s. 245). Bu yaklaşım, Sartre’ın karakterlerinin başkalarının bakışları karşısında yaşadığı varoluşsal sıkışmayı anlamada oldukça yol göstericidir. Öyküde karakterin yaşadığı bunalım, Heideggerci anlamda “das Man”ın yani toplumsal rollerin hâkimiyetinde benliğini kaybetme tehlikesiyle doğrudan ilişkilidir.

Varoluşçu düşüncenin bir diğer önemli temsilcisi olan Simone de Beauvoir, İkinci Cins adlı eserinde, kadınların toplumsal baskılar altında şekillenen kimlik sorunlarına dikkat çeker (Beauvoir, 2019, s. 185). ‘Özel Yaşam’ öyküsü, Beauvoir’ın tespitleriyle paralel biçimde, bireyin kendi özünü oluştururken toplumsal cinsiyet rolleri ve başkalarının beklentileriyle mücadele etmek zorunda kaldığını gösterir. Böylelikle Sartre, bireyin özgürlük arayışını sadece felsefi düzeyde değil, gündelik hayatın somut bağlamında da gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak, ‘Özel Yaşam’ öyküsü Sartre’ın özgürlük, sorumluluk ve başkalarının bakışı gibi temel varoluşçu kavramlarını edebi düzlemde işlediği önemli bir metindir. Öykü, bireyin kendi kimliğini yaratma sürecinde yaşadığı içsel çatışmaları, toplumsal baskılarla birleşen psikolojik gerilimleri ve özgürlüğün ağırlığını yoğun bir biçimde yansıtır. Hazel Barnes, Christina Howells, Michel Contat gibi düşünürlerin de vurguladığı üzere, öyküdeki karakterler Sartre’ın varoluşçu felsefesinin somut temsilcileridir. Böylece ‘Özel Yaşam’, yalnızca bireysel bir hikâye değil, aynı zamanda özgürlük, sorumluluk ve kimlik sorunlarını irdeleyen felsefi bir anlatı olarak da değerlendirilebilir.

3.2.4. Bir Yöneticinin Çocukluğu ve Özeti

Jean-Paul Sartre’ın Le Mur (Duvar, 1939) adlı öykü kitabında yer alan “Bir Yöneticinin Çocukluğu” (L’Enfance d’un chef), yazarın bireyin kimlik inşası, otorite arayışı, özgürlük ve yabancılaşma sorunlarını en açık biçimde işlediği metinlerden biridir.

Bu öykü, Lucien Fleurier isimli genç bir adamın çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde yaşadığı psikolojik çelişkileri ve toplumla kurduğu çatışmalı ilişkileri konu edinmektedir. Sartre, öyküde hem bireysel gelişim hem de toplumsal yapı arasındaki gerilimi işlerken, aynı zamanda varoluşçuluğun temel meselelerini, özellikle özgürlük, seçim, sorumluluk ve başkalarının bakışı altında kimlik arayışını yoğun biçimde tartışır. Öykünün merkezinde, burjuva sınıfından gelen Lucien’in kendi kimliğini bulmaya yönelik arayışı ve bu arayış sırasında yaşadığı psikolojik kırılmalar yer alır. Başlangıçta toplumsal beklentilere uyum sağlamaya çalışan Lucien, giderek başkalarının gözüyle kendisini değerlendirmeye başlar ve bu bakışlar karşısında sahici bir kimlik oluşturamaz. Sartre’ın Varlık ve Hiçlik’te dile getirdiği gibi, insan başkalarının bakışı altında nesneleşir ve kendi özgürlüğünden uzaklaşır (Sartre, 2009, s. 95). Lucien’in deneyiminde de bu nesneleşme, bireysel özgürlüğün bastırılmasıyla sonuçlanır. Lucien, çocukluğunda yaşadığı kırılmaların etkisiyle, olgunluk çağında “yönetici” olmayı yani otorite figürü hâline gelmeyi seçer. Ancak bu seçim onun özgürlüğünü kazanmasından çok, toplumsal yapıların ve ideolojik etkilerin içinde sıkışmasına yol açar.

Öykünün bir diğer önemli boyutu, Lucien’in otoriteye duyduğu hayranlık ve bu hayranlığın kişiliğini şekillendirmesidir. Durakoğlu ve Özay, bireyin şiddet, iktidar ve aidiyet arayışıyla kurduğu bağları incelerken, Sartre’ın karakterlerinin genellikle “bir model” arayışıyla kimlik inşa etmeye çalıştığını belirtir (Durakoğlu ve Özay, 2023, s. 139). Lucien de benzer şekilde, çevresindeki figürleri rol model olarak kendi varlığını anlamlandırmaya çalışır. Ancak bu süreçte sahici bir varoluşa ulaşamaz; Sartre’ın tanımladığı “kendisi-için” olma durumundan çok, “başkası için varlık” hâline gelir (Sartre, 2009, s. 287). Bu yönüyle Lucien’in hikâyesi, özgürlüğün getirdiği sorumluluktan kaçan bireyin, otoriter yapılara sığınarak kendini var etme çabasının trajik bir örneğini sunar. Heidegger’in Varlık ve Zaman adlı eserinde ortaya koyduğu “das Man” kavramı, yani bireyin kendini anonim toplumsal kurallara bırakarak özgünlüğünü kaybetmesi, Lucien’in kişiliğinde somut bir şekilde görünür hâle gelmektedir (Heidegger, 2008, s. 245). Lucien’in çocukluktan itibaren yaşadığı kimlik karmaşası, onun özgür seçimlerde bulunmasını engeller; bu yüzden hayatındaki kararlar daha çok toplumun ve ideolojik baskıların dayattığı bir doğrultuda gelişir.

Sartre’ın bu öyküde özellikle vurguladığı bir diğer tema, bireyin yabancılaşma deneyimidir. Lucien, hem ailesinden hem de çevresinden kopuk

hisseder; ait olduğu sınıfa yabancılaşır, fakat bir başka sınıfa da dâhil olamaz. Bu yönüyle karakter, Marx'ın yabancılaşma kavramıyla da ilişkilendirilebilir; çünkü üretim ilişkilerinden çok toplumsal aidiyet bağlamında, birey kendini dışlanmış ve anlamdan yoksun hisseder (Marx, 1964, s. 133). Howells, Sartre'ın özgürlük anlayışını yorumlarken, bireyin özgürlüğünü reddettiği an yabancılaşmanın kaçınılmaz hâle geldiğini belirtir (Howells, 1992, s. 178). Lucien'in hikâyesinde bu yabancılaşma, onun otoriteye bağlanma arzusunda kristalize olur. Yönetici figürü olmak, Lucien için sahici bir varoluştan ziyade bir kaçış biçimidir. Sartre'ın *Existentialism is a Humanism* adlı konferans metninde dile getirdiği “insanın kendini seçtiği” fikri, Lucien'in yanlış seçimlerinde ironik bir şekilde görünür (Sartre, 2007, s. 10). Çünkü onun seçimleri aslında kendi özünden değil, toplumsal baskıların ve başkalarının bakışlarının etkisinden kaynaklanır.

Psikolojik açıdan incelendiğinde, Lucien'in davranışları bir kimlik bunalımıyla açıklanabilir. Çocukluğunda yaşadığı sevgi eksikliği, toplumsal kabul arayışı ve başkaları tarafından değerli bulunma isteği, onun karakterinde kalıcı yaralar bırakır. Sartre'ın özgürlük anlayışı çerçevesinde, bu yaralar Lucien'in sorumluluk üstlenmesini engeller; o, kendi hayatını bilinçli tercihlerle yönlendirmek yerine, kendisine sunulan otorite rolünü kabullenir (Sartre, 2009, s. 311). Flynn, Sartre'ın düşüncesini yorumlarken, özgürlüğün yalnızca bir hak değil aynı zamanda bir yük olduğunu ve bireyin bu yükten kaçmasının onu sahicilikten uzaklaştırdığını belirtir (Flynn, 2006, s. 109). Lucien'in sahte bir kimlik inşası, tam da bu yükten kaçışın sonucudur. Onun “yönetici” olma arzusu, özgür bir seçimden çok, sorumluluk üstlenmemek için geliştirdiği bir kaçış stratejisi olarak okunabilir.

Sartre'ın anlatım tarzı da öykünün psikolojik yoğunluğunu artırmaktadır. Yazar, betimlemelerinde toplumsal atmosferi ön plana çıkarırken, karakterin iç dünyasındaki gerilimleri de ayrıntılı bir biçimde yansıtır. Lucien'in iç konuşmaları, Sartre'ın bilinç akışı tekniğini kullanarak bireyin varoluşsal kaygılarını görünür kılma çabasının bir sonucudur. Bu yönüyle “Bir Yöneticinin Çocukluğu”, sadece bireysel bir psikolojik çözümleme değil, aynı zamanda dönemin sosyo-politik yapısını da eleştiren bir metin olarak değerlendirilebilir. Contat ve Rybalka, Sartre'ın öykülerinde bireysel hikâyelerin her zaman toplumsal bağlamdan ayrı düşünülemeyeceğini vurgulamıştır (Contat ve Rybalka, 1974, s. 88). Bu görüş, Lucien'in kişisel trajedisinin aynı zamanda toplumsal bir eleştiri içerdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, “Bir Yöneticinin Çocukluğu”, Sartre’ın özgürlük, sorumluluk ve yabancılaşma kavramlarını somutlaştırdığı en çarpıcı öykülerden biridir. Lucien Fleurier’in hikâyesi, bireyin sahici bir varoluşa ulaşamadığında nasıl otoriteye sığındığını, kimliğini toplumsal baskılar üzerinden kurmaya çalıştığını ve bu süreçte kendi özgürlüğünden vazgeçtiğini göstermektedir. Sartre’ın varoluşçu felsefesiyle bütünleşen bu öykü, yalnızca bireysel bir psikolojik analize değil, aynı zamanda otorite, ideoloji ve toplumsal yapıların eleştirisine de imkân tanır.

3.2.5 Oda ve Özeti

Jean-Paul Sartre’ın *Le Mur* (Duvar, 1939) adlı öykü kitabında yer alan Oda (La Chambre), varoluşçu düşüncenin en yoğun biçimde işlendiği anlatılardan biridir. Öykü, akıl sağlığı yerinde olmayan Pierre ile ona adanmış bir yaşam süren eşi Eve’nin hikâyesi üzerine kuruludur. Mekân olarak seçilen oda, yalnızca fiziksel bir alan değil, aynı zamanda bireylerin içsel sıkışmışlığının, özgürlük arayışlarının ve sorumluluklarının simgesidir. Sartre’ın eserlerinde sıkça görülen bu sembolik mekân kullanımı, bireyin hem kendine hem de başkalarına karşı konumunu sorgulamasına olanak tanır (Contat ve Rybalka, 1974, s. 97).

Öykünün olay örgüsü, Eve’nin kocası Pierre ile yaşadığı duygusal ve psikolojik gerilimi merkezine alır. Pierre, zihinsel dengesizlikleri nedeniyle toplumdan dışlanmış bir karakterdir. Eve ise kocasına karşı duyduğu sorumluluk ile kendi özgürlük arayışı arasında sıkışmıştır. Oda, Pierre için dış dünyanın tehditlerinden korunulan güvenli bir alan iken, Eve için aynı zamanda bir hapisane işlevi görmektedir. Sartre, bu çiftin hikâyesinde özgürlük ile bağımlılık arasındaki gerilimi gözler önüne serer. Nitekim Sartre’ın felsefesinde özgürlük, insanın vazgeçilmez kaderidir; fakat bu özgürlük bireye ağır bir sorumluluk yükler (Sartre, 2009, s. 311). Eve, Pierre’i terk edemediği için kendi özgürlüğünden vazgeçmiş gibi görünür; ancak bu vazgeçiş de özgür bir seçimdir.

Psikolojik açıdan bakıldığında Eve’nin durumunu varoluşsal kaygı çerçevesinde değerlendirmek mümkündür. Heidegger’in belirttiği gibi, kaygı insanı kendi varoluşuyla yüzleşmeye zorlayan temel bir duygudur (Heidegger, 2008, s. 245). Eve’nin içinde bulunduğu ruh hâli, bu kaygının yoğun bir tezahürüdür. Özgürlüğünün farkında olmasına rağmen, toplumsal sorumlulukları ve duygusal bağılıkları nedeniyle seçimlerinde kısıtlanmaktadır. Bu durum, Sartre’ın “özgürlüğe mahkûmiyet” kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Birey her koşulda

seçmek zorundadır ve seçmemenin kendisi dâhi bir seçimdir (Sartre, 2007, s. 10). Eve'nin Pierre ile kalmaya devam etmesi, onun özgürlüğünü kısıtlayan değil, bizzat özgürlüğünün bir ifadesi olarak okunabilir.

Bu noktada Abdullah Durakoğlu'nun "Sartre'in sunduğu etik modele göre Oda öyküsünün analizi" adlı çalışması önemli bir perspektif sunmaktadır. Altıparmak ve Durakoğlu'na göre Eve'nin davranışları, Sartre'ın etik modelinde "ötekinin varlığını tanıma" ile doğrudan bağlantılıdır. Yazarlar, Eve'nin Pierre'e olan bağlılığını şöyle yorumlar: "Eve, özgürlüğünü kısıtladığını düşündüğü bu birlikteliği sürdürmekle aslında Sartre'ın sorumluluk ilkesini edebî bir karakter üzerinden görünür kılar" (Altıparmak ve Durakoğlu, 2018, s. 62). Dolayısıyla Eve'nin hikâyesi, yalnızca bir kadının fedakârlığı değil, aynı zamanda özgürlüğün ve sorumluluğun kesiştiği bir varoluşsal deneyimdir.

Öykünün bir diğer önemli boyutu, yabancılaşma temasında ortaya çıkar. Pierre, akıl sağlığı nedeniyle topluma yabancılaşmış, Eve ise kendi benliğine yabancılaşmıştır. Webber'in ifadesiyle Sartre'ın öykü karakterleri, "özgürlüğü deneyimlerken aynı zamanda kendilerini başkalarının bakışında kaybeden" bireylerdir (Webber, 2009, s. 111). Eve, toplum tarafından anlaşılmayan bir hayat sürerken, kendi seçimlerinin yükünü taşımanın zorluğunu hissetmektedir.

Özetle Oda, bireyin özgürlük, sorumluluk ve yabancılaşma temalarıyla çevrili bir varoluş serüvenini konu edinmektedir. Eve, özgürlüğünü kısıtladığını düşündüğü seçimlerin aslında bizzat özgürlük deneyimi olduğunu fark eden bir karakter olarak, Sartre'ın felsefesinin canlı bir yansımasıdır. Öykü, bireyin kendi varoluşunu başkalarıyla kurduğu ilişkiler üzerinden tanımlamak zorunda olduğunu gösterir. Abdullah Durakoğlu'nun etik model bağlamındaki analizi ise, bu öykünün yalnızca bireysel bir dram değil, aynı zamanda Sartre'ın özgürlük ve sorumluluk düşüncesinin edebî bir sahnesi olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3 Öykülerindeki Karakterlerin Psikolojik Analizi

3.3.1 Pablo Ibbieta'nın Psikolojik Analizi

Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (Duvar, 1939) adlı öykü kitabında yer alan 'Duvar' öyküsünün merkezî karakteri Pablo Ibbieta, hem bireysel hem de felsefi açıdan en yoğun çözümlemelere açık figürlerden biridir. Pablo, İspanya İç Savaşı sırasında yakalanan bir cumhuriyetçidir ve derdest edildiğinde hücrede infaz edileceğini bekler. Öykü, Pablo'nun ölümle yüzleşmesini, özgürlük anlayışını, içsel

çatışmalarını ve varoluşsal kaygılarını çarpıcı bir biçimde gözler önüne serer. Sartre'ın anlatısında Pablo, yalnızca tarihsel bir bağlamda yer alan bir devrimci değil, aynı zamanda ölüm karşısında insan varoluşunun temel sorunlarını yaşayan bir bireydir. Bu nedenle Pablo'nun psikolojik analizi hem öykünün dramatik yönünü hem de Sartre'ın varoluşçuluk felsefesinin ana temalarını anlamak için kritik öneme sahiptir.

Öyküde Pablo, daha ilk andan itibaren ölümle yüzleşir. Bu durum, bireyin varoluşunu tehdit eden en temel unsur olan ölüm kaygısını yoğunlaştırır. Martin Heidegger, Varlık ve Zaman'da ölümü insanın “kendi varlığına en uç olanak” olarak tanımlar ve bireyin otantik varoluşa ancak ölümün farkındalığıyla ulaşabileceğini belirtir (Heidegger, 2008, s. 245-255). Pablo'nun durumu, Heidegger'in bu düşüncelerini çağırıştır: Ölümün kaçınılmazlığı, onun yaşamı ve seçimlerini yeniden sorgulamasına neden olur. Ancak Sartre'ın yaklaşımı Heidegger'den farklıdır. Sartre'a göre, insan “özgürlüğe mahkûmdur” ve bu özgürlük, ölüm karşısında bile sorumluluğunu ortadan kaldırmaz (Sartre, 2009, s. 98). Pablo, öykü boyunca hem kendi özgürlüğüyle hem de ölüm gerçeğiyle yüzleşir ve bu çelişki onun psikolojik geriliminin temelini oluşturur.

Pablo'nun hücrede yaptığı içsel çözülme, Sartre'ın ‘kaygı’ kavramıyla açıklanabilir. Kaygı, özgürlüğün ve seçim yapma zorunluluğunun bilincine varmakla ortaya çıkar. Thomas Flynn, Sartre'ın felsefesinde kaygının insanın kendi sorumluluğunun yükünü fark etmesiyle doğduğunu vurgular (Flynn, 2006, s. 115). Pablo'nun durumu tam da bu tanıma uyar: Ölümünden önceki birkaç saatte geçmişini, ideallerini ve seçimlerini sorgular; bir yandan devrim uğruna verdiği mücadelenin anlamını düşünürken, diğer yandan ölümün anlamsızlığıyla yüzleşir. Bu noktada Sartre'ın “hiçlik” kavramı devreye girer. Pablo, kendi varoluşunun bir hiçlikle sonuçlanacağını fark eder ve bu farkındalık onda hem dehşet hem de tuhaf bir özgürlük duygusu yaratır.

Öykünün doruk noktasında Pablo, kendisine ihanet etmesi için yapılan baskıyı farklı bir şekilde yorumlar. Ona arkadaşı Ramón Gris'in nerede saklandığı sorulur; Pablo da karşı tarafı oyalamak için Gris'in olmadığı bir yerin adını verir. Fakat tesadüf eseri Gris gerçekten de oradadır ve öldürülür. Bu sahne, Sartre'ın “özgürlüğün sorumlulukla iç içe geçtiği” fikrinin en somut örneklerinden biridir. Pablo, aslında düşmanlarını aldatmak için söylediği bir yalanla, beklenmedik bir biçimde gerçeği ortaya çıkarmış ve sonuçta bir insanın ölümüne neden olmuştur.

Hazel Barnes, bu noktada Pablo'nun "özgürlüğünün ağırlığıyla yüzleştiğini" ve seçimlerinin öngörülemeyen sonuçları karşısında derin bir sarsıntı yaşadığını belirtir (Barnes, 1973, s. 221). Burada Sartre'ın "kötü niyet" (mauvaise foi) kavramına da değinmek gerekir. Pablo, söylediği yalanın sonuçlarını kabul etmekte zorlanır ve sorumluluğu dışsal bir tesadüfe yüklemek ister. Bu tavır, Sartre'ın kötü niyet dediği özgürlükten kaçış biçimini yansıtır (Sartre, 2009, s. 112).

Pablo'nun psikolojik çözümlemesinde bir diğer önemli boyut, başkalarının bakışıdır. Sartre, Varlık ve Hiçlik'te başkasının bakışını, bireyin kendi varlığını sorgulamasına neden olan bir deneyim olarak tanımlar (Sartre, 2009, s. 301). Pablo'nun diğer mahkûmlarla ve düşman askerleriyle kurduğu ilişkiler, onun özgürlüğünü ve benliğini yeniden tanımlamasına yol açar. Özellikle infazı beklerken diğer mahkûmlarla yaşadığı kısa ama yoğun diyaloglar, onun hem toplumsal bir varlık hem de tek başına bir birey olduğunu hissetmesini sağlar. Christina Howells, Sartre'ın karakterlerinde "ötekinin bakışı karşısında benliğin parçalanması" temasının sıklıkla işlendiğini ve Pablo'nun bu bağlamda tipik bir örnek olduğunu vurgular (Howells, 1992, s. 178). Pablo hem kendi ölümü hem de başkalarının gözündeki imajıyla yüzleşmek zorunda kalır.

Pablo'nun psikolojik portresi ayrıca siyasi bağlamdan da bağımsız düşünülemez. Abdullah Durakoğlu, Sartre'ın öykülerinde bireysel psikolojiyle tarihsel bağlamın sıkı bir ilişki içinde olduğunu ve özellikle "Duvar"da karakterlerin ideolojik kimlikleriyle psikolojik çıkmazlarının iç içe geçtiğini ifade eder (Durakoğlu, 2023, s. 142). Pablo'nun cumhuriyetçi kimliği, onun özgürlük anlayışını şekillendirirken aynı zamanda ölüm karşısında yaşadığı kaygıyı da yoğunlaştırır. Çünkü Pablo için ölüm yalnızca bireysel varlığının sonu değil, aynı zamanda siyasi mücadelesinin de sonudur. Bu ikili kayıp, onun psikolojik çözülmesini daha da dramatik hâle getirir.

Sonuç olarak, Pablo Ibbieta karakteri Sartre'ın varoluşçu felsefesinin edebi bir yansımasıdır. Özgürlüğün kaçınılmazlığı, ölümün kesinliği, sorumluluk bilinci ve başkalarının bakışı, Pablo'nun ruhsal dünyasında kesişen temel unsurlardır. Pablo, ölüm karşısında yaşadığı korku ve çaresizlikle birlikte, özgürlüğünün yükünü ve seçimlerinin sonuçlarını derinden hisseder. Onun hikâyesi, bireyin varoluşsal koşullarıyla yüzleştiğinde nasıl bir psikolojik dönüşüm yaşadığını güçlü bir şekilde gösterir. Bu nedenle Pablo Ibbieta, yalnızca edebi bir kahraman değil,

aynı zamanda Sartre'ın özgürlük, sorumluluk ve hiçlik üzerine düşüncelerini ete kemiğe büründüren bir figür olarak değerlendirilmelidir.

3.3.2. Hillbert'in Psikolojik Analizi

Jean-Paul Sartre'ın Erostrate adlı öyküsü, bireyin varoluşunu şiddet aracılığıyla kanıtlama arzusunu en uç boyutlarda ele alan metinlerden biridir. Öykü, tarihte Artemision Tapınağı'nı yakan Herostratos'tan esinlenir; Herostratos, tanınmak ve ismini ölümsüzleştirmek için tarihin en büyük mabetlerinden birini ateşe vermiştir. Sartre, bu tarihsel göndermeyi modern zamanlara taşıırken, sıradan bir bireyin kendini görünür kılma çabasını psikolojik bir portre üzerinden sunar. Öyküdeki başkahraman, topluma ve kendi sıradanlığına duyduğu öfkeyi, nihilist bir yaklaşımla şiddete yönelterek aşmaya çalışır. Abdullah Durakoğlu'nun belirttiği gibi, Sartre'ın kahramanı yalnızca tekil bir cinayeti planlayan biri değildir; o, aslında bir tür “seri katil” olma eğilimi taşır ve şiddeti kendine bir kimlik inşa etmenin yolu olarak görür (Durakoğlu, 2023, s. 139). Burada öne çıkan unsur, şiddetin amaç değil araç oluşudur: kahraman için kurşunlar yalnızca insanlara değil, görünmezliğe, önemsizliğe ve yok sayılmaya sıkılmıştır.

Psikolojik açıdan incelendiğinde, Hillbert karakteri narsisistik bir yapı sergiler. Kendine dönük bir hayranlık değil, daha çok başkaları tarafından görülme, fark edilme arzusuyla hareket eder. Jonathan Webber, Sartre'ın varoluşçuluğunda “başkalarının bakışı”nın, bireyin kendi varlığını anlamlandırmasında temel rol oynadığını vurgular (Webber, 2009, s. 111). Bu bağlamda kahramanın cinayet ve şiddet fantezileri, aslında başkalarının gözünde görünür olma mücadelesidir. Christina Howells da Sartre'ın özgürlük anlayışını değerlendirirken, bireyin çoğu zaman kendi özgürlüğünden kaçmak için şiddete veya başkalarının onayına sığındığını ifade eder (Howells, 1992, s. 178). Bu bakımdan Erostrate, özgürlükten kaçışın şiddet yoluyla gerçekleştirilmiş çarpık bir tezahürüdür.

Öyküde karakterin en dikkat çeken yönlerinden biri, “kara karakter” olma arzusudur. Sartre'ın kahramanı, iyi veya erdemli biri olarak değil, şiddet yoluyla tarihe geçen biri olarak hatırlanmayı ister. Bu noktada Sartre'ın özgürlük ve sorumluluk felsefesiyle doğrudan bağlantı kurulur. Hazel Barnes, Sartre'ın karakterlerinin sıklıkla kendi seçimleriyle kimliklerini belirlediklerini, ancak bu seçimlerin sonuçlarını taşımakta zorlandıklarını belirtir (Barnes, 1973, s. 221). Hillbert karakteri de özgür bir seçim yapar: şiddet. Ancak bu seçim, aynı zamanda

sorumluluk doğurur; o ise bu sorumluluğu üstlenmektense, toplumdan intikam almayı tercih eder. Böylece Sartre'ın felsefesinde sıkça vurgulanan kötü niyet (*mauvaise foi*) kavramı açığa çıkar. Kahraman, özgürlüğünün ağırlığını şiddetle maskeler ve sorumluluğu üstlenmek yerine, görünürlük uğruna yok edici bir yola sapar (Sartre, 2009, s. 287).

Sartre'ın öyküsünde şiddet, aynı zamanda modern bireyin yabancılaşma deneyimini de sembolize eder. Martin Heidegger'in "hiçlik" kavramıyla bağlantılı olarak bireyin dünyada köksüz kalması, Sartre'ın kahramanında radikal bir yabancılaşmaya dönüşür (Heidegger, 2008, s. 307). Toplumla bağ kuramayan, kimse tarafından tanınmayan karakter, kendini şiddet aracılığıyla dünyaya dayatmaya çalışır. Ronald Aronson, Sartre'ın felsefesini yorumlarken, modern insanın varlığını onaylatmak için çoğu kez yıkıcı eylemler seçtiğini söyler (Aronson, 1980, s. 59). Bu tespit, Erostrate için doğrudan geçerlidir. Karakter, varlığını hissettirmek için hem bireysel hem de kolektif düzeyde yok etmeyi bir yöntem olarak seçer. Albert Camus'nun Sisifos Söyleni'nde dile getirdiği saçma (*absurde*) kavramı da burada yankılanır: karakterin eylemi, anlamsız bir dünyada kendi varlığını duyurma çabasının saçma ama trajik bir ifadesidir (Camus, 1942, s. 115).

Öykü, aynı zamanda modern toplumun birey üzerindeki baskısını da eleştirir. Simone de Beauvoir, İkinci Cins adlı eserinde, toplumsal normların bireyin özgürlüğünü nasıl sınırladığını tartışırken, bireyin bazen bu sınırlamaları aşmak için uç yöntemlere başvurduğunu belirtir (Beauvoir, 2019, s. 185). Hilbert karakteri, toplumun değerlerini altüst ederek ve onları şoke ederek, aslında kendi varlığını tanımlamaya çalışır. Ancak bu tanım, sahici bir özgürlüğün değil, bir tür nihilizmin ürünüdür. Anderson, Sartre'ın etik anlayışında otantik eylemlerin başkalarının özgürlüğünü de hesaba kattığını; bu öyküdeki kahramanın ise yalnızca kendi görünürlüğüne odaklandığını söyler (Anderson, 1993, s. 77). Bu nedenle kahramanın psikolojik portresi, yalnızlık, yabancılaşma, narsisizm ve sorumluluktan kaçışla belirlenmiştir.

Hilbert'in topluma karşı geliştirdiği nefret ve şiddet eğilimi, sosyolojik açıdan Émile Durkheim'in Anomi kavramı ile açıklanabilir. Modern kent yaşamında toplumsal bağların zayıflaması ve kolektif bilincin birey üzerindeki denetimini yitirmesi, Hilbert gibi karakterleri bir boşluğa sürükler. Hilbert, toplumun sunduğu hedeflere meşru yollarla ulaşmayı reddeden ve Robert

Merton'ın 'Sapma Teorisi'nde belirttiği 'geri çekilme' (retreatism) veya 'başkaldırı' davranışını sergileyen bir figürdür. Onun şiddeti, toplumsal entegrasyonun çöküşünün bir semptomudur. (Durkheim, 2010, s. 287)

Hilbert'in Paris sokaklarında insanları yukarıdan izlemesi ve kalabalıklara karşı duyduğu mesafe, Georg Simmel'in kent sosyolojisi çalışmalarıyla paralellik gösterir. Simmel, 'Metropol ve Zihinsel Yaşam' adlı eserinde, büyük şehir insanının çok fazla uyarana maruz kalmaktan dolayı geliştirdiği 'Bıkkınlık' (Blase) tavrından bahseder. Hilbert, metropolün karmaşası içinde kendi bireyselliğini korumak için diğer insanları nesneleştirir. Onun bu tavrı, Simmel'in tanımladığı, şehir hayatının getirdiği aşırı yakınlığa karşı bir savunma mekanizması olan 'soğuk mesafe' ve 'tiksinti' duygusunun uç bir örneğidir (Simmel, 2014, s. 315-317)

Sonuç olarak Erostrate öyküsü, modern bireyin görünmezlik ve sıradanlık korkusunu, şiddet yoluyla aşmaya çalışan bir karakter üzerinden varoluşçu bir derinlikle işler. Kahramanın psikolojik analizi, onun özgürlükten korktuğunu, bu nedenle kötü niyete sığındığını, kendini başkalarının gözünde var kılmak için şiddeti bir araç olarak kullandığını ortaya koyar. Abdullah Durakoğlu'nun belirttiği üzere, kahramanın “seri katil olma eğilimi” yalnızca bir şiddet arzusu değil, aynı zamanda toplumdan ve kendinden intikam alma isteğidir (Durakoğlu, 2023, s. 144). Sartre'ın öyküsü bu açıdan, varoluşçuluğun en karanlık yüzünü gözler önüne serer: bireyin, sahici bir varoluş kurmak yerine, yıkıcı yollarla kendini kanıtlamaya çalışması. Böylece Erostrate, yalnızca bir şiddet hikâyesi değil, aynı zamanda özgürlüğün ağırlığını taşıyamayan bireyin psikolojik ve varoluşsal trajedisidir.

3.3.3 Lulu'nun Psikolojik Analizi

Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (1939) kitabında yer alan 'Lulu' adlı öykü, varoluşçuluğun psikolojik ve etik boyutlarını kadın karakter üzerinden irdeleyen çarpıcı bir anlatıdır. Lulu karakteri, toplumsal normlarla bireysel özgürlük arasındaki gerilimde sıkışmış, kendi benliğini oluşturma mücadelesi veren bir figürdür. Onun yaşadığı çelişkiler, Sartre'ın özgürlük, sorumluluk, kötü niyet ve başkalarının bakışı kavramlarını edebi düzlemde gözler önüne sermektedir. Bu nedenle Lulu'nun psikolojik analizi, yalnızca bireysel bir çözümleme değil, aynı zamanda varoluşçuluğun temel dinamiklerini anlamak açısından önemlidir.

Öykünün merkezinde Lulu'nun kimlik arayışı yer almaktadır. Sartre'ın felsefesine göre insan varlığında “varoluş özden önce gelir” ve kişi kendi

seçimleriyle özünü inŖa eder (Sartre, 2007, s. 10). Lulu da kendi özünü yaratma sürecinde sürekli olarak baŖkalarının bakıŖıyla Ŗekillenen bir kimlik sorunuyla karŖı karŖıyadır. Jonathan Webber, Sartre’ın karakterlerini yorumlarken, onların çoğu kez “baŖkalarının gözünde bir nesneye dnŖme korkusuyla” yaŖadıklarını ifade eder (Webber, 2009, s. 118). Lulu’nun ruhsal dünyasında da bu korkunun izleri belirgindir. O , hem kendi seçimlerini yapmak ister hem de baŖkalarının onayını alma arzusundan kurtulamaz.

Psikolojik açıdan Lulu, varoluŖsal kaygı ile toplumsal baskıların keŖiŖiminde tanımlanabilir. Martin Heidegger’in “kaygı”yı varlığın temel duygusu olarak değerlendirmesi bu bağlamda önemlidir. Heidegger’e göre kaygı, bireyi kendi varoluŖunun sınırlarıyla yzleŖmeye zorlar (Heidegger, 2008, s. 245). Lulu da bu kaygıyı yoğun bir biçimde deneyimler. Özgür olduğunu bilir, fakat bu özgürlüğün getirdiği sorumluluklardan kaçmak için zaman zaman ‘kötü niyet’e sığınır. Sartre’ın ifadesiyle kötü niyet, bireyin kendi özgürlüğünü reddederek baŖkalarının dayattığı kimliklere sığınmasıdır (Sartre, 2009, s. 287). Lulu’nun varoluŖsal sıkıŖmıŖlıėı tam da bu noktada ortaya çıkar: Özgürlüğünden kaçmak isterken aslında özgürlüğünü yeniden doğrulamaktadır.

Kadın karakterlerin Sartre’ın öykülerinde özel bir konuma sahip olduğunu vurgulayan araŖtırmalar, Lulu’nun psikolojisini anlamamız açısından önemli ipuçları sunar. Abdullah Durakoğlu (2023), Sartre’ın kadın karakterlerinde toplumsal roller ile bireysel kimlik arasındaki atıŖmanın belirginleŖtiėini ve bunun bir tür “boğulma hissi” yarattığını söyler (Durakoğlu, 2023, s. 146). Lulu da bu bağlamda değerlendirilebilir: hem bir birey olarak kendi özünü yaratmak ister, hem de kadın olmanın toplumsal yüklerinden kurtulamaz. Bu ikilem, onun psikolojik portresini belirleyen en önemli unsurlardan biridir.

Simone de Beauvoir’ın varoluŖcu feminist bakıŖ açısı da Lulu’nun karakterine ıŖık tutar. Beauvoir, İkinci Cins’te kadının tarih boyunca “teki” olarak konumlandırıldığını ve özne olma imkânının sürekli sınırlandığını vurgular (Beauvoir, 2019, s. 185). Lulu, bu bağlamda hem kendi özgürlüğünü gerekleŖtirmek isteyen bir özne hem de toplum tarafından öteki olarak görülmeye mahkûm edilmiŖ bir figürdür. Bu nedenle onun psikolojik atıŖmaları yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal kökenlere sahiptir.

Lulu'nun bedeniyle ve toplumsal rolleriyle kurduğu çatışmalı ilişki, Simone de Beauvoir'ın toplumsal cinsiyet analizleriyle sosyolojik bir zemine oturmaktadır. Beauvoir'ın 'Kadın doğulmaz, kadın olunur' tezi, Lulu'nun durumunu özetler niteliktedir. Lulu, biyolojik cinsiyetinden ziyade, toplumun ona dayattığı 'eş' ve 'anne' rollerini oynamaya zorlanmaktadır. Onun Henri'yi terk edememesi veya Rirette'in baskısına boyun eğmesi, ataerkil yapının kadını 'Öteki' olarak konumlandırmasının ve kadının bu ikincil konumu içselleştirmesinin bir sonucudur (Beauvoir, 2019, s. 17).

Lulu'nun ruhsal dünyasını anlamada Camus'nun "absürd" kavramı da yol göstericidir. Albert Camus, insanın evrende anlam arayışı ile evrenin sessizliği arasındaki çatışmayı absürd olarak tanımlar (Camus, 1942, s. 110). Lulu'nun deneyimleri de bu absürtlüğün edebi bir yansımasıdır: o, özgürlük arar, fakat toplumun değerleri ve kalıpları bu arayışı sürekli engeller. Bu nedenle, Lulu'nun yaşamı bir tür anlamsızlık ve sıkışmışlık duygusuyla tanımlanır.

Psikolojik çözümlemede ayrıca Paul Tillich'in "varoluşsal kaygı" kavramına başvurulabilir. Tillich'e göre kaygı, bireyin kendi varlığını tehdit eden güçlerle yüzleşmesinden doğar (Tillich, 2012, s. 35). Lulu'nun kaygısı, kendi kimliğini oluşturma arzusu ile bu arzuyu gerçekleştirmekten korkması arasındaki çelişkiden kaynaklanır. Lulu, özgür seçimler yapabileceğini bilir, fakat bu seçimlerin sonuçlarını taşımak konusunda sürekli tereddüt eder. Bu da onun ruhsal dünyasında derin bir bölünme yaratır.

Hazel Barnes, Sartre'ın kadın karakterlerini değerlendirirken, onların özgürlüğün yükünü taşımakta zorlanan figürler olduklarını vurgular (Barnes, 1973, s. 221). Lulu, tam da bu tanıma uygun bir karakterdir. O, özgür olmanın beraberinde getirdiği sorumlulukla baş edemez ve kendi seçimlerinin sonuçlarını kabullenmekte zorlanır. Bu nedenle Lulu'nun hikâyesi, bireyin özgürlüğünden kaçarken aynı anda özgürlüğünü yeniden doğrulamasının tipik bir örneğini oluşturur.

Lulu'nun toplumsal roller ve kendi arzuları arasındaki sıkışmışlığı, Erving Goffman'ın Dramaturji teorisi ile sosyolojik bir zemine oturtulabilir. Goffman'a göre bireyler, sosyal etkileşimlerde birer aktör gibi davranarak 'izlenim yönetimi' (impression management) yaparlar. Lulu'nun eşi Henri'ye veya aşığına karşı sergilediği davranışlar, Sartre'ın 'kötü niyet' kavramıyla örtüşen bir 'performans' niteliğindedir. O, toplumun ondan beklediği 'kadınlık' rolünü sahnelerken (ön bölge), kendi özgürlüğünü ve gerçek arzularını perde arkasına (arka bölge)

itmektedir. Bu durum, bireyin kamusal yüzü ile özel benliği arasındaki sosyolojik çatışmayı gözler önüne serer (Goffman, 2014, s. 32).

Sonuç olarak Lulu, Sartre'ın varoluşçu düşüncesinin kadın karakterler üzerinden işlediği en önemli örneklerden biridir. Onun psikolojik çözümlemesi, özgürlüğün kaçınılmazlığını, sorumluluktan kaçışın imkânsızlığını, yabancılaşmayı ve toplumsal baskılarla hesaplaşmayı gözler önüne serer. Lulu, yalnızca bir bireysel dramın kahramanı değil, aynı zamanda varoluşçuluğun en temel sorunsallarını kadın deneyimi üzerinden somutlaştıran güçlü bir figürdür.

3.3.4 Fleurier'in Psikolojik Analizi

Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (1939) adlı öykü kitabında yer alan “Bir Yöneticinin Çocukluğu” (L'Enfance d'un chef), bireyin kimlik inşası sürecini, toplumsal baskılar ve otorite ilişkileri bağlamında derinlemesine inceleyen en önemli metinlerden biridir. Bu öykünün merkezinde yer alan Lucien Fleurier karakteri, çocukluk döneminden yetişkinliğe geçişinde karşılaştığı psikolojik kırılmalar, kimlik arayışındaki belirsizlikler ve otoriteye duyduğu hayranlık üzerinden varoluşsal bir inceleme alanı sunar. Lucien'in hikâyesi, yalnızca bir bireyin kişisel olgunlaşma sürecini değil, aynı zamanda Sartre'ın özgürlük, yabancılaşma, sorumluluk ve başkalarının bakışı gibi temel felsefi kavramlarını somutlaştırır.

Fleurier'in psikolojik yapısı, öncelikle onun çocukluk deneyimlerinden beslenir. Sartre, karakterin küçük yaşlardan itibaren ailesinden sevgi ve onay görmekte zorlandığını, bu nedenle sürekli bir dışsal değer arayışı içine girdiğini vurgular. Bu bağlamda Christophe B. ile Durakoğlu ve Özay'ın (2023, s. 142) belirttiği gibi, Sartre'ın öykülerinde çocukluk döneminde yaşanan kırılmalar, bireyin ilerleyen yaşamında otoriteye bağımlı ya da ona karşı tepkisel bir kişilik geliştirmesinde belirleyici rol oynar. Lucien'in hikâyesinde de bu durum açıkça gözlemlenir: Otorite figürlerine duyduğu hayranlık, aslında kendi içsel boşluklarını doldurmanın bir aracıdır.

Lucien'in varoluşsal psikolojisini anlamak için Sartre'ın Varlık ve Hiçlik'te geliştirdiği “başkalarının bakışı” kavramı oldukça işlevseldir. Sartre (2009, s. 301), bireyin başkalarının bakışı altında nesneleştiğini ve kendi öznel özgürlüğünden uzaklaştığını ifade eder. Lucien'in kendisini sürekli başkalarının değerlendirmelerine göre konumlandırması, bu kavramın edebi bir tezahürü gibidir.

O, kendi kimliğini içsel özgür seçimleriyle değil, başkalarının onayını kazanarak inşa etmeye çalışır. Hazel Barnes (1973, s. 221) bu noktada Sartre'in karakterlerini değerlendirirken, onların çoğunlukla özgürlüğün yükünü taşımaktan kaçındığını, bu nedenle başkalarının yargılarına sığındığını vurgular. Lucien'in psikolojik çözümlemesinde bu özellik belirgin bir şekilde karşımıza çıkar.

Lucien'in kişilik gelişimini açıklamada Heidegger'in "das Man" kavramı da oldukça açıklayıcıdır. Heidegger (2008, s. 245), bireyin anonim toplumsal normlara uyarak kendi özgürlüğünü kaybetmesini bu kavramla açıklar. Lucien de kendi özgürlüğünden ziyade toplumun, ailesinin ve ideolojik çevresinin dayattığı rolleri benimser. Bu durum, onun otantik bir varoluşa ulaşmasını engeller. Christina Howells (1992, s. 178) bu bağlamda, Sartre'ın özgürlük anlayışının yalnızca bir imkân değil aynı zamanda ağır bir sorumluluk olduğunu, bu sorumluluktan kaçışın ise bireyde yabancılaşmaya neden olduğunu belirtir. Lucien'in hayatında sorumluluktan kaçış, otoriteye sığınma ve sahte bir kimlik inşası şeklinde görünür.

Öykünün psikolojik boyutunu incelerken yabancılaşma temasına da değinmek gerekir. Karl Marx'ın yabancılaşma kavramı üretim ilişkileri üzerinden şekillense de, Sartre'ın karakterlerinde bu daha çok toplumsal aidiyet bağlamında ortaya çıkar. Lucien, ait olduğu sınıfa yabancılaşmış, fakat başka bir sınıfa da dâhil olamamıştır. McBride (1991, s. 94), Marx'ın yabancılaşma düşüncesini Sartre'ın edebiyatıyla ilişkilendirerek, bireyin toplumsal konumuna yabancılaştığında özgürlüğünü de kaybettiğini savunur. Lucien'in hikâyesinde bu tespit oldukça geçerlidir; çünkü onun kimlik krizinin temelinde toplumsal olarak hiçbir yere ait olamama duygusu vardır.

Lucien'in psikolojik kırılmalarını anlamak için Sartre'ın 'kötü niyet' (mauvaise foi) kavramına da değinmek gerekir. Sartre (2009, s. 287), bireyin kendi özgürlüğünün sorumluluğunu reddederek kendini nesneleştirmesini kötü niyet olarak tanımlar. Lucien'in "yönetici" olma arzusu, özgür bir seçimden ziyade, özgürlüğün sorumluluğundan kaçışın ifadesidir. Thomas Flynn (2006, s. 115) bu noktada Sartre'ın özgürlüğünü yük olarak gören bireylerin, çoğunlukla başkaları tarafından sunulan rolleri kabullendiğini belirtir. Lucien'in "otorite" figürü olmayı seçmesi de, tam anlamıyla böyle bir kaçış stratejisidir.

Lucien'in psikolojik portresi yalnızca bireysel boyutla sınırlı değildir; aynı zamanda dönemin sosyo-politik atmosferi de bu çözümlemenin bir parçasıdır. Michel Contat ve Michel Rybalka (1974, s. 97), Sartre'ın öykülerinde bireysel

psikolojinin her zaman toplumsal bağlamla iç içe geçtiğini vurgular. Lucien'in kişisel krizi, aynı zamanda burjuva sınıfının çelişkilerinin ve otoriter ideolojilerin birey üzerindeki etkilerinin bir yansımasıdır. Anderson (1993, s. 76) Sartre'ın etik anlayışını değerlendirirken, otantik eylemin başkalarının özgürlüğünü de hesaba kattığını; Lucien'in ise yalnızca kendi aidiyet ve güvenlik arzusuna odaklandığını ifade eder. Bu bağlamda Lucien'in psikolojisi, bireysel olduğu kadar toplumsal bir trajediyi de temsil eder.

Sartre (1964), Sözcükler adlı otobiyografik eserinde çocukluk deneyimlerinin karakterin inşasında ve psikolojik kırılmalarında merkezi bir rol oynadığını kendi yaşamı üzerinden ortaya koyar. Bu tespit Lucien için özellikle geçerlidir; çünkü onun çocukluğunda yaşadığı sevgi eksikliği ve aidiyet sorunu, ilerleyen yıllarda otoriteye duyduğu bağımlılığı beslemiştir. Joseph Gerassi (1989, s. 221) de Sartre'ın biyografisini ele alırken, yazarın kendi deneyimlerinden yola çıkarak otoriteye karşı karmaşık bir tavır geliştirdiğini, bu tavrın karakterlerinde de edebi bir izdüşüm bulunduğunu ifade eder. Lucien'in hikâyesi, Sartre'ın kişisel felsefi arayışlarının edebi bir yansıması olarak okunabilir.

Lucien'in bir 'yönetici' (chef) kimliğine bürünmesi, sadece psikolojik bir kaçış değil, aynı zamanda sosyolojik bir inşadır. Pierre Bourdieu'nün Habitus kavramı, bireyin içinde bulunduğu sınıfın kültürel kodlarını ve davranış kalıplarını içselleştirmesini ifade eder. Lucien, çocukluğundan itibaren burjuva sınıfının beklentileriyle şekillenmiş, otoriteyi bir 'doğal hak' gibi görmeyi öğrenmiştir. Bourdieu'ye göre, 'Toplumsal sınıf, bireyin bedenine ve zihnine kazınmış bir algılama ve eyleme geçme şemasıdır'. Lucien'in liderlik rolünü benimsemesi, aslında kendi özgün seçimi değil, içine doğduğu sınıfın habitusunun bir yeniden üretimidir (Bourdieu, 2015, s.206).

Lucien'in kimlik inşası süreci, sembolik etkileşimci sosyolojide Howard S. Becker'in 'Etiketleme Teorisi' ile açıklanabilir. Becker'e göre sapma veya uyum, bireyin eylemlerinin özünde değil, toplumun o eylemlere yapıştırdığı etiketlerde gizlidir. Lucien, çocukluğundan itibaren ailesi ve çevresi tarafından kendisine yapıştırılan 'lider', 'sef' ve 'biricik' etiketlerini benimser. O, aslında kim olduğunu keşfetmek yerine, kendisine dışarıdan atanan bu etiketleri doğrulayacak davranış kalıplarını sergileyerek 'kendi kendini gerçekleştiren bir kehanet' yaratır (Becker, 2013, s. 35-37).

Dolayısıyla, Lucien Fleurier karakteri, özgürlükten kaçış, sorumluluğu reddetme, başkalarının bakışına bağımlılık ve otoriteye sığınma temaları üzerinden Sartre'ın varoluşçu felsefesinin güçlü bir temsilidir. Onun psikolojik analizi, yalnızca bireysel bir kimlik bunalımını değil, aynı zamanda toplumsal ve ideolojik baskılarla şekillenen modern insanın trajedisini gözler önüne serer. Lucien'in özgürlüğünü reddederek sahte bir kimlik inşa etmesi, Sartre'ın kötü niyet kavramının en somut örneklerinden biridir. Bu yönüyle “Bir Yöneticinin Çocukluğu”, bireysel psikolojiyi toplumsal bağlamla birleştiren ve varoluşçuluğun temel sorunsallarını dramatik bir biçimde açığa çıkaran çarpıcı bir metindir.

3.3.5 Eve'nin Psikolojik Analizi

Jean-Paul Sartre'ın “Oda” öyküsü, bireyin varoluşsal yalnızlığını ve kimlik arayışını kadın karakter üzerinden ele alması bakımından dikkat çekicidir. Eve, sıradan bir figür olmaktan öte, toplumsal beklentilerin, cinsiyet rollerinin ve bireysel özgürlük arzusunun kesişiminde duran bir karakterdir.

Eve'in, kocası Pierre'in deliliğine duyduğu ilgi ve babasının temsil ettiği "normal" burjuva dünyasından tiksilmesi, R.D. Laing'in Bölünmüş Benlik eserindeki analizlerle açıklanabilir. Laing, şizoid durumun ve içe kapanmanın, aslında "yaşanmaz hale gelen ve sahteleşen bir dünyaya karşı geliştirilen varoluşsal bir strateji" olduğunu savunur (Laing, 2012, s. 46). Eve için Pierre'in odası, dışarıdaki toplumsal normların riyakarlığına karşı bir sığınaktır. Laing'in "ontolojik güvensizlik" olarak tanımladığı durum, Eve'in tercihinde somutlaşır; o, dış dünyanın tehditkâr gerçekliğinden, Pierre'in izole ve kendi içine kapalı dünyasında var olmayı seçer.

Öyküde kadınlık deneyiminin varoluşçu bir problem olarak sunulması, Simone de Beauvoir'ın İkinci Cins adlı eserinde işaret ettiği “kadının öteki konumu” ile doğrudan bağlantılıdır. Beauvoir, kadının tarih boyunca ‘öteki’ olarak konumlandırıldığını, özne değil nesne gibi görüldüğünü belirtirken, Sartre'ın Eve karakteri de tam anlamıyla bu ikilemin içinde yaşamaktadır: hem kendi özgürlüğünü gerçekleştirmek isteyen bir özne hem de toplumun gözünde ‘öteki’ olmaya mahkûm edilmiş bir figürdür (Beauvoir, 2019, s. 185).

Psikolojik açıdan incelendiğinde, Eve karakterinde yoğun bir yabancılaşma ve kimlik bunalımı göze çarpar. Hazel Barnes, Sartre'ın kadın karakterlerinde genellikle “özgürlüğünü onaylatmak isteyen” bir eğilimin bulunduğunu, fakat bu

özgürlüğün toplumsal baskılarla sürekli ertelendiğini ifade eder (Barnes, 1973, s. 221). Eve'nin iç dünyasında yaşadığı çatışma, özgürlüğü ile toplumsal normların yarattığı baskı arasındadır. Bireysel seçim hakkına sahip olsa da, bu seçimlerin sonuçlarını taşımak konusunda sürekli tereddüt içindedir. Bu tereddüt, Sartre'ın "kötü niyet" (mauvaise foi) kavramıyla açıklanabilir (Sartre, 2009, s. 287). Eve, kendi varoluşunu sahici bir biçimde inşa etmek yerine, zaman zaman başkalarının gözünde kabul görmek için kendi özgürlüğünü bastırır.

Thomas Flynn, Sartre'ın özgürlük anlayışının bireyin her durumda "özgürlüğe mahkûm" olduğunu vurguladığını belirtir (Flynn, 2006, s. 115). Bu bağlamda Eve'nin özgürlüğünü reddetme ya da erteleme çabaları, onu daha derin bir kaygıya sürükler. Çünkü özgürlükten kaçış, sorumluluğun ertelenmesi anlamına gelse de, varoluşçu felsefede bu durum bireyin kendi benliğine yabancılaşmasıyla sonuçlanır. Durakoğlu ve Özay, Sartre'ın öykülerini incelediği çalışmalarda, kadın karakterlerin özellikle toplumsal roller ile bireysel kimlik arasında sıkıştığını ve bunun psikolojik olarak bir tür "boğulma" hissi yarattığını ifade eder (Durakoğlu ve Özay, 2023, s. 146). Eve de bu bağlamda, kendi benliğini keşfetmeye çalışırken toplumsal kadınlık kalıplarıyla hesaplaşan bir karakterdir.

Emmanuel Levinas'ın etik felsefesi burada önemli bir karşılaştırma imkânı sunar. Levinas, 'öteki'nin yüzünü görmek ve onun özgürlüğünü tanımak üzerine kurulu etik anlayışında, başkasına karşı sorumluluğun varoluşun temelini oluşturduğunu söyler (Levinas, 1969, s. 215). Oda öyküsünde ise 'öteki' olma hâli tersine çevrilmiş bir şekilde işler: toplum tarafından ötekileştirilen Eve, kendi varlığını sahici bir şekilde ortaya koymakta zorlanır. Bu, Sartre'ın özgürlük anlayışıyla birleştiğinde, karakterin yaşadığı yalnızlığı ve kaygıyı derinleştirir.

Eve'nin psikolojisini açıklamak için Paul Tillich'in Olma Cesareti adlı eserinde ortaya koyduğu "varoluşsal kaygı" kavramından da yararlanılabilir. Tillich, kaygının bireyin varoluşunu tehdit eden güçlerle yüzleşmesinden doğduğunu söyler (Tillich, 2012, s. 42). Eve'de bu kaygı, hem kendi kimliğini gerçekleştirme isteği hem de toplumsal normlara uyma zorunluluğu arasında sıkışmasından kaynaklanır. Bir yanda 'özgür seçim' arzusunu barındırırken, diğer yanda bu seçimin sonuçlarını taşımaktan korkar. Bu çelişki, Eve'nin psikolojik yapısını belirleyen en temel unsurdur.

Albert Camus'un Sisifos Söyleni'nde dile getirdiği saçma (absurde) kavramı da Eve'nin öyküsü arasında paralellik kurar. Camus, insanın dünyada anlam arayışı ile dünyanın anlamsızlığı arasındaki çatışmayı "absürd" olarak tanımlar (Camus, 1942, s. 115). Eve'nin varoluşsal sancıları da benzer bir şekilde "absürd"dür: o, anlamlı bir yaşam kurmak ister, ancak toplumun kalıplaşmış değerleri bu arzuyu sürekli engeller. Bu nedenle, Eve'nin özgürlük arayışı trajik bir döngüye dönüşür.

Aynı zamanda Pierre'in kendini odaya kapatarak toplumdan izole etmesi ve M. Darbedat'nın onu sürekli bir tıbbi nesne gibi inceleme arzusu, Michel Foucault'nun iktidar ve gözetim üzerine analizleriyle açıklanabilir. Foucault'ya göre modern toplum, 'deliliği' bir hastalık olarak sınıflandırarak onu denetim altına almaya çalışır. Pierre, toplumun 'normal' kabul ettiği sınırların dışına çıkmıştır ve üzerindeki baskı, Foucault'nun 'Panoptikon' metaforundaki gibi sürekli gözetlenme hissidir. Pierre'in görünmez düşmanlar yaratması, aslında toplumun üzerindeki disipline edici bakışının (le regard) psikotik bir yansımasıdır (Foucault, 2019, s. 295-297).

Sonuç olarak, Oda öyküsünün psikolojik analizi bize, kadın karakterin varoluşsal sıkışmışlığını ve özgürlük arayışını gösterir. Sartre'ın felsefi kavramlarıyla birlikte düşünüldüğünde, Eve'nin yaşadığı yabancılaşma, kötü niyet, özgürlükten kaçış ve toplumsal baskılarla hesaplaşma süreci net bir şekilde ortaya çıkar. Bu durum, yalnızca bireysel bir psikolojik bunalım değil, aynı zamanda varoluşçuluğun temel sorunsallarından birinin, yani bireyin kendi benliği ile toplum arasındaki çatışmanın somut bir örneğidir.

3.4 Sartre'ın Felsefesi Açısından Karakterlerin Psikolojik Analizi

3.4.1. Ibbieta'daki Sonsuz Olma İzlenimi

Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (1939) adlı öyküsünde Pablo Ibbieta karakteri, ölümle yüzleştiği anda yalnızca varoluşunun sonu ile değil, aynı zamanda "sonsuz olma" arzusuyla da karşı karşıya gelir. Sartre, insanın özgürlüğünü ölümle sınırlı görse de, bu sınır aynı zamanda seçimlerin değerini belirler. Ölüm, bireyin özgürlüğünü sonlandıran bir gerçeklik iken, aynı zamanda ona geriye dönük bir anlam kazandırır (Sartre, 2009, s. 712). Bu bağlamda Ibbieta'nın psikolojik çözümlemesi, yalnızca ölümün kaygısı değil, aynı zamanda sonsuzluğa duyulan özlemin açığa çıkışıyla da ilgilidir.

Martin Heidegger, ölümü “varlığın en uç olanağı” olarak tanımlar ve insanın otantik bir yaşamı ancak ölümlülüğünün farkına vararak yaşayabileceğini belirtir (Heidegger, 2008, s. 245). Ibbieta’nın yaşadığı durum, Heidegger’in bu görüşüyle paralellik taşır. Hücrede ölümünü beklerken Pablo, hem kendi geçmişini hem de yarım kalmış gelecek olasılıklarını düşünür. Bu noktada ölüm bilinci, onda hem sınırlayıcı bir kaygı hem de bir “sonsuzluk arzusu” uyandırır.

Sartre’ın özgürlük anlayışı, bu deneyimi daha karmaşık bir hâle getirir. Ona göre insan, her koşulda seçim yapmak zorundadır; hatta ölümü beklerken bile seçimlerinden sorumludur (Sartre, 2007, s. 10). Pablo, bu zorunluluğu hissederken kendi varoluşunu “daha büyük bir amaca” bağlama ihtiyacı duyar. Ronald Aronson’un yorumuna göre, Sartre’ın kahramanları için ölüm “yaşamın anlamsızlığını değil, seçimlerin ağırlığını açığa çıkaran bir sınav”dır (Aronson, 1980, s. 82). Pablo’nun yaşadığı gerilim, tam da bu sınavın psikolojik izlerini taşır.

Ölümün yarattığı bu bilinç, insanda “sonsuz olma isteğini” doğurur. Albert Camus, insanın anlam arayışı ile evrenin sessizliği arasındaki çatışmayı “absürd” olarak tanımlar (Camus, 1942, s. 110). Pablo’nun durumu da absürd bir gerilim içerir: Ölümün kesinliği karşısında kalıcılık arar, fakat bu arayışın sonuçsuz olduğunu bilir. Bu nedenle Pablo’nun psikolojisinde hem nihilist bir çaresizlik hem de “sonsuzluğa tutunma” çabası aynı anda bulunur.

Hazel Barnes, Sartre’ın edebi karakterlerini değerlendirirken, onların “özgürlüklerinin ağırlığını ölümle birlikte daha keskin hissettiklerini” belirtir (Barnes, 1973, s. 221). Pablo’nun son saatlerini geçirdiğini düşündüğü hücrede içsel çözülme, Barnes’ın bu yorumunu doğrular niteliktedir. O, kendi ölümünün kaçınılmazlığı karşısında hem bir hiçlik duygusu hissederken kendi seçimlerinin ebedi sonuçlar bırakacağı düşüncesiyle sarsılır.

Abdullah Durakoğlu ise Sartre’ın öykülerinde “sonsuzluk arzusunun genellikle politik ve etik bağlamla birleştiğini” vurgular (Durakoğlu, 2023, s. 146). Pablo’nun durumu bu bağlamda da okunabilir: Ölümü, yalnızca kendi bireysel sonu değil, aynı zamanda bağlı olduğu davanın da anlamı üzerinden değerlendirilir. Böylece onun “sonsuz olma” arzusu, kişisel bir kalıcılık arzusundan öte, ideolojik bir sürekliliğe bağlanır.

Sonuç olarak, Pablo Ibbieta’nın yaşadığı psikolojik gerilim, Sartre’ın varoluşçu felsefesinin temel kavramlarıyla uyumludur. Ölüm, onun özgürlüğünü sınırlarken aynı zamanda seçimlerine anlam katar; bu da onda sonsuzluk isteğini

doğurur. Ancak bu istek hiçbir zaman tam olarak karşılanmaz. Pablo, varoluşun bu trajik çelişkisini yaşayan bir karakter olarak, Sartre'ın edebiyatında ölüm ve sonsuzluk arasındaki gerilimin en güçlü temsilcilerinden biridir.

3.4.2. Hilbert Karakterindeki Yabancılaşma Hissi

Jean-Paul Sartre'ın *Le Mur* (1939) kitabında yer alan “Erostrate” öyküsünün merkezindeki Paul Hilbert karakteri, modern bireyin yabancılaşma deneyimini en uç boyutlarda yaşayan figürlerden biridir. Hilbert, sıradanlığın içine sıkışmış, toplumsal bağlarını kaybetmiş ve kendini var edebilmek için şiddeti araçsallaştıran bir kişilik olarak resmedilir. Onun psikolojik çözümlemesi, Sartre'ın yabancılaşma ve özgürlük anlayışı açısından dikkat çekici bir örnek sunar.

Hilbert'in yabancılaşma hissi, öncelikle toplumsal düzeyde belirgindir. Çalıştığı işten ve insan ilişkilerinden nefret eden, kendi yaşamını anlamsız bulan karakter, çevresiyle kurduğu bağları koparmıştır. Karl Marx'ın erken dönem yazılarında tanımladığı yabancılaşma kavramı, yani insanın kendi emeğinden ve toplumsal bağlarından uzaklaşması (Marx, 1964, s. 133), Hilbert'in varoluşsal durumunda psikolojik bir biçimde yankılanır. Hilbert, üretim süreçlerinden değil, doğrudan toplumsal aidiyetten kopar; kendisini hiçbir yere ait hissetmez.

Martin Heidegger, yabancılaşmayı bireyin kendi “otantik varoluşundan uzaklaşması” olarak tanımlar (Heidegger, 2008, s. 307). Hilbert'in durumunda bu, kendisini sahici bir biçimde gerçekleştirememesiyle somutlaşır. Onun şiddete yönelişi, aslında kendi otantikliğini bulamayışının dramatik bir sonucudur. Jonathan Webber de Sartre'ın öykülerini incelerken, karakterlerin özgürlüklerini “başkalarının bakışında kaybettiklerini” ve bu nedenle kimliklerini sahici bir şekilde kuramadıklarını belirtir (Webber, 2009, s. 118). Hilbert'in yaşadığı yabancılaşma, bu bağlamda toplumsal ilişkilerin çözüldüğü bir yalnızlığa dönüşür.

Hilbert'in psikolojik yapısı, yabancılaşmayı yalnızca toplumsal değil, aynı zamanda varoluşsal bir kriz olarak deneyimlemesine yol açar. Christina Howells, Sartre'ın özgürlük anlayışını yorumlarken bireyin özgürlükten kaçma eğilimini ‘kötü niyet’ kavramıyla açıklar (Howells, 1992, s. 178). Hilbert de özgürlüğünü sorumluluk üstlenerek gerçekleştirmek yerine, şiddet ve yok edicilik aracılığıyla sahte bir kimlik kurmaya çalışır. Onun ‘kara kahraman’ olma arzusu, sahici özgürlüğün değil, yabancılaşmış bir benliğin ürünüdür.

Durakoğlu ve Özay'ın değerlendirmesine göre Hilbert'in şiddet arzusu, bireysel tatminin ötesinde “topluma karşı kolektif bir meydan okuma” işlevi taşır (Durakoğlu ve Özay, 2023, s. 139). Bu bakımdan Hilbert'in yabancılaşma hissi, yalnızca bireysel bir kopuş değil, aynı zamanda topluma yönelik bir öfke ve intikam arzusuyla birleşir. Bu durum Sartre'ın özgürlük anlayışının ters yüz edilmesi anlamına gelir: özgürlük, sorumluluk ve etik bir bağlamda anlam kazanırken, Hilbert bunu şiddet ve yıkım üzerinden kurmaya çalışır.

Albert Camus'un “absürd” kavramı da Hilbert'in yabancılaşmasını anlamak için önemli bir çerçeve sunar. Camus'a göre insan, evrenin sessizliği karşısında anlam arar fakat bulamaz; bu durum absürd bir gerilim yaratır (Camus, 1942, s. 115). Hilbert'in yaşadığı yabancılaşma da absürd bir şekilde tezahür eder: anlam bulmak yerine, anlamsızlığı şiddet aracılığıyla “duyurmak” ister. Bu, hem bireysel yalnızlığını hem de toplumdan kopuşunu derinleştirir.

Sonuç olarak Hilbert karakterinin yabancılaşma hissi, Sartre'ın varoluşçu felsefesinin karanlık bir boyutunu yansıtır. Hilbert, kendini ne topluma ne de dünyaya ait hissederek; sahici bir özgürlüğe ulaşamadığı için şiddeti kimlik inşa etmenin yolu olarak benimser. Bu durum, Sartre'ın özgürlük, sorumluluk ve yabancılaşma kavramlarını dramatik bir biçimde edebiyat aracılığıyla görünür kılar. Hilbert'in psikolojik çözümlemesi, modern bireyin özgürlükten kaçışı ve toplumsal bağların çözülmesi sonucunda ortaya çıkan varoluşsal yalnızlığı anlamak açısından son derece önemlidir.

3.4.3 Lulu Karakterinde Varoluşsal Kaygı ve Toplumsal Roller

Jean-Paul Sartre'ın Le Mur adlı kitabındaki Özel Yaşam öyküsünde Lulu karakteri, toplumsal rollerin baskısı altında varoluşsal kaygının yoğun biçimde yaşandığı bir figür olarak karşımıza çıkar. Lulu, sadece toplumsal normlara göre “kadınlık” rolünü üstlenmekle kalmaz; aynı zamanda bu rollerin kendisine nasıl dayatıldığını, benliğinin bu dayatmalarla nasıl sınırlandığını deneyimleyerek bu rollerle çatışır. Sartre'ın özgürlük anlayışı, bireyin önceden verilmiş bir öz taşımadığını, kendi seçimleriyle bu özü oluşturduğunu savunur; ancak Lulu, bu özgürlüğü hem bilir hem de onun taşıdığı sorumluluğun ağırlığını hissederek (Flynn, 2006, s. 115).

Lulu'nun kendi bedeni ve bilinci arasında yaşadığı bölünme, Iris Murdoch'un Sartre çözümlemeleriyle daha derin bir zemine oturmaktadır.

Murdoch, Sartre'ın karakterlerinin nesnelerin katılığı ile bilincin akışkanlığı arasında gidip geldiğini belirtir. Lulu da tam olarak bu noktadadır; toplumun ona biçtiği kadınlık rolünün belirlenmişliğine sığınmak ister ancak kendi bilincinin özgürlüğünden korkar. Murdoch'a göre bu tip karakterler, "kendi içsel boşluklarını nesnelerin veya toplumsal rollerin katılığıyla doldurmaya çalışan" trajik figürlerdir (Murdoch, 2004, s. 52). Lulu'nun Henri'nin yanında kalarak kendini "korunan bir nesne" gibi hissetmesi, aslında bu varoluşsal boşluktan kaçışın bir sonucudur.

Lulu'nun toplumsal rolleri oynarken hissettiği yapaylık, David West'in Sartre yorumuyla açıklık kazanır. West, Sartre'ın "kötü niyet" kavramını analiz ederken, bireyin toplumsal bir rolü oynadığının farkında olması ile o role inanması arasındaki gerilime dikkat çeker (West, 1998, s. 215). Lulu, "kadınlık" rolünü bir tiyatro sahnesindeymiş gibi sergiler; ancak bu performansın amacı, başkalarının bakışını manipüle etmek ve kendini korumaktır. Lulu, hayalindeki ideal benliğe ulaşmak yerine, başkalarının ondan beklediği jestleri taklit ederek varoluşsal kaygısını perdelemeye çalışır.

Toplumsal roller, Lulu'nun varoluşsal kaygısının zemini olarak kabul edilebilir. Simone de Beauvoir'ın *The Second Sex* eserinde kadınların 'öteki' olarak konumlandırılması, toplumsal rollerin kadın benliğini nesneleştirme yönünü ortaya koyar (Beauvoir, 2019, s. 185). Bu ötekileştirme Lulu'nun toplum içinde kendi özgürlüğünü dile getirme çabasında hem görünmez kalma hem de yanlış anlaşılma korkusuyla şekillenen kaygıları besler. Lulu, kendi içsel sesini duymak isterken güçlü dış beklentilerin gölgesinde kalır.

Flynn'in çalışmaları, Sartre'da özgürlüğün sorumlulukla birlikte geldiğini, bu yük altındaki bireyin sürekli bir seçim baskısı hissettiğini ortaya koyar (Flynn, 2006, s. 115). Lulu seçim yapmak ister; ancak her seçim hem benliğine sadık kalma hem de toplumun değerlerine zarar vermeme arasında bir ikilemdir. Bu ikilem, varoluşsal kaygının temel kaynağıdır.

Çağdaş yorumcular, Sartre ve Beauvoir ikilisinin kadın durumunu incelerken, kadınların toplumsal bağlılıklarına dair özgür seçme imkânlarının toplumsal yapı tarafından nasıl sınırlandığını gösterir; bu sınırlanma, yalnızca pratik engeller değil psikolojik bariyerler de yaratır. Lulu'nun içindeki bu sınırlanma, onun varoluşsal kaygısını besleyen görünmez engellerden biridir.

Camus'nun absürd kavramıyla birlikte düşündüğümüzde, Lulu'nun aradığı anlam ile toplumsal roller tarafından sunulan anlam arasındaki uyumsuzluk onun varoluşsal kaygısını görünür kılar. Camus, bireyin anlam arayışının evrenin anlamsızlığı ile karşılaşması durumunda absürdleştiğini söyler (Camus, 1942, s. 115). Lulu'nun içsel deneyimi de bu absürddür: toplumsal roller anlam sunar gibi görünürken aynı zamanda bireyin özgür seçimlerine ket vurur.

Sonuç olarak, Lulu karakterinde varoluşsal kaygı ve toplumsal roller arasında kurulan bu etkileşim, onun kimlik inşasında sürekli belirsizlik ve çatışma yaratır. Lulu'nun arayışı, sahici benliği kurma çabasıdır; fakat toplumsal rollerin dayatmaları, kadın olmanın yükleri ve bedenin normatif düzenlemeleri bu çabayı sürekli sınırlamaktadır. Lulu karakteri bu sınırların farkında olan ve bunlarla baş etmeye çalışan bir figürdür; onun hikâyesi, Sartre'ın varoluşçu feminist perspektiflerle birlikte okunduğunda, kadın kimliğinin nasıl hem içsel bir kaygı hem de toplumsal rollerin baskısıyla yoğrulmuş bir varoluş alanı hâline geldiğini açıkça gösterir.

3.4.4 Fleuriere Karakterinde Özgürlük Arayışı ve Kaçış Dürtüsü

Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (1939) adlı kitabında yer alan “Bir Yöneticinin Çocukluğu” öyküsünde karşımıza çıkan Lucien Fleurier, özgürlük arayışı ile kaçış dürtüsü arasındaki varoluşsal gerilimin edebî düzlemde ete kemiğe bürünmüş hâlidir. Lucien'in kişiliği ve psikolojik çatışmaları, Sartre'ın varoluşçu felsefesinin merkezinde yer alan “özgürlük”, “sorumluluk” ve “kötü niyet” kavramlarının bir yansımasıdır. Sartre'a göre insan “özgürlüğe mahkûm”dur; yani birey, her durumda seçim yapmak zorundadır ve bu seçimler onun varoluşunu belirler (Sartre, 2009, s. 98). Ancak Lucien, özgürlüğün beraberinde getirdiği sorumluluğun ağırlığından kaçmak için otoriteye ve toplumsal yapılara sığınır. Böylece onun özgürlük arayışı sahici olmaktan uzaklaşarak, varoluşsal bir kaçışa dönüşür.

Thomas Flynn, Sartre'ın özgürlük anlayışını açıklarken insanın sürekli seçim yapmak zorunda olduğunu, seçim yapmamanın bile bir seçim olduğunu vurgular (Flynn, 2006, s. 115). Lucien'in yaşamında bu seçim zorunluluğu belirgin bir şekilde görünür, ancak o çoğu kez karar vermek yerine hazır kimlikleri ve otoriter yapıları benimser. Bu durum, Sartre'ın “özgürlüğün ertelenmesi” ya da “özgürlükten kaçış” olarak nitelendirdiği tavra işaret eder. Christina Howells, bu tür karakterleri değerlendirirken, özgürlüğün sorumluluğundan kaçmak isteyen

bireyin başkalarının sunduğu kalıpları ve kimlikleri benimsediğini, böylece kendi sahici varoluşundan uzaklaştığını belirtir (Howells, 1992, s. 178).

Lucien'in hikâyesi aynı zamanda Sartre'ın "kötü niyet" (mauvaise foi) kavramı ile yakından ilişkilidir. Hazel Barnes, kötü niyeti bireyin özgürlüğünü inkâr ederek kendisini bir nesne gibi görmesi olarak tanımlar (Barnes, 1973, s. 221). Lucien de çocukluk ve gençlik yıllarından itibaren kendi seçimleriyle bir varoluş inşa etmek yerine, ailesinin değerlerini ve burjuva sınıfının dayattığı kimlikleri kabullenir. Otoriteye sığınarak kendisini güvenceye almak ister. Ancak bu güvence, aslında sahte bir varoluş biçimidir.

Lucien'in kişiliğinin en dikkat çeken boyutlarından biri, onun başkalarının bakışı altında şekillenen kimliğidir. Sartre, Varlık ve Hiçlik'te başkasının bakışının bireyi nesneleştirdiğini ve özgürlüğünü tehdit ettiğini ifade eder (Sartre, 2009, s. 301). Lucien, kendi benliğini bağımsızca kurmak yerine, başkalarının gözünden kendisini görmeye başlar. Çocukluğunda aile üyelerinin, gençliğinde ise toplumsal çevresinin bakışı, onun kimliğini şekillendiren temel unsurlardır. Otoriteye ve ideolojiye sığınması, bu bakışlardan doğan baskıyı hafifletme çabasıdır. Ancak bu çaba, otantik bir özgürlüğü değil, yabancılaşmayı beraberinde getirir.

Lucien'in özgürlükten kaçışını toplumsal bağlamda değerlendirmek de önemlidir. Michel Contat ve Michel Rybalka, Sartre'ın öykülerinde bireysel psikolojinin toplumsal koşullarla iç içe geçtiğini belirtir (Contat ve Rybalka, 1974, s. 97). Lucien'in hikâyesinde burjuva sınıfına mensup olmanın ve toplumsal rollerin baskısı belirleyici bir rol oynar. O, kendi özgürlüğünü gerçekleştirmek yerine "yönetici" kimliğini benimseyerek toplumsal kabul arayışına girer. Ancak bu kabul, bireysel bir özgürlük deneyimi değil, hazır bir kalıbın benimsenmesidir. Sartre açısından bu, sahici varoluşun ertelenmesi anlamına gelir.

Paul Tillich, kaygıyı bireyin varlığının tehdit altında olduğunu hissetmesiyle ortaya çıkan bir durum olarak tanımlar (Tillich, 2012, s. 42). Lucien'in yaşamında bu kaygı özgürlüğün beraberinde getirdiği sorumlulukla ilgilidir. O, özgürlüğün yükünü taşımak yerine kaygıyı bastırmak amacıyla kendisini otoriteye ve ideolojiye teslim eder. Ancak bu teslimiyet, kaygıyı yok etmez; aksine ertelenmiş bir biçimde daha güçlü şekilde geri döner. Bu nedenle Lucien, sürekli bir huzursuzluk ve yabancılaşma hâli içindedir.

Lucien'in bir kimlik (yöneticilik) edinerek rahatlaması, Gary Cox'un "özgürlüğün baş dönmesi" kavramıyla net bir şekilde açıklanabilir. Cox'a göre

Sartre felsefesinde birey, sonsuz olasılıklar uçurumu karşısında bir baş dönmesi yaşar ve düşmemek için tutunacak sabit bir kimlik arar (Cox, 2013, s. 65). Lucien Fleurier için "şef" olmak, tam da bu varoluşsal baş dönmesini dindiren bir dayanak noktasıdır. Birey, özne olmanın getirdiği belirsizliğe dayanamadığı için, otoritenin sağladığı belirlenmişliğe kaçmıştır. Cox bu durumu, bireyin kendi özgürlüğünden korkarak kendini nesneleştirmesi olarak yorumlar.

Ronald Aronson, Sartre'ın felsefesini değerlendirirken özgürlüğün kaçınılmazlığının bireyde ağır bir sorumluluk yükü doğurduğunu söyler (Aronson, 1980, s. 82). Lucien, bu sorumlulukla yüzleşmek yerine, otoriteye ve hazır kimliklere sığınarak kaçışı seçer. Ancak Sartre'a göre özgürlükten kaçış mümkün değildir; insan her durumda özgürdür. Kaçış yalnızca bireyi sahici varoluştan uzaklaştırır. Lucien'in trajedisi, özgürlüğünü reddettikçe daha büyük bir kaygı ve yabancılaşma içine düşmesidir.

Sonuç olarak, Lucien Fleurier karakteri Sartre'ın varoluşçuluğunun merkezindeki özgürlük-sorumluluk ikilemini ve buna bağlı kaçış dürtüsünü edebî bir düzlemde somutlaştırır. Onun hikâyesi, bireyin özgürlüğünü inkâr ederek toplumsal rollere sığınmasının yalnızca yüzeysel bir güvenlik sağladığını, ancak sahici varoluşu engellediğini ortaya koyar. Lucien'in trajik portresi, Sartre'ın edebiyat aracılığıyla felsefi düşüncelerini yansıttığı güçlü örneklerden biridir.

3.4.5 Sartre'ın Ahlak Felsefesi Bağlamında Eve Karakterinin Sorumluluğu

Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (1939) kitabında yer alan "Oda" öyküsü, bireyin ahlaki sorumluluk ile özgürlük arasındaki gerilimini, kadın bir karakter üzerinden ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Sartre'ın varoluşçu felsefesinde özgürlük, yalnızca bir hak veya imkân değil, aynı zamanda ağır bir sorumluluk yüküdür. İnsan, kendi seçimleriyle özünü inşa eder; bu nedenle her seçim yalnızca bireysel değil, evrensel bir anlam taşır (Sartre, 2007, s. 23). 'Eve' karakteri de bu bağlamda, özgürlüğünün farkında olan fakat sorumluluğun yükü karşısında zaman zaman geri çekilen bir figürdür.

Sartre'ın ahlak felsefesi, "insan özgürlüğe mahkûmdur" (Sartre, 2009, s. 311) önermesi etrafında şekillenir. Yani birey, her koşulda seçim yapma zorunluluğu içerisinde. Eve karakterinde bu özgürlük, toplumsal cinsiyet normlarıyla çatışır. Simone de Beauvoir (2019, s. 185) kadınların tarih boyunca

“öteki” konumuna mahkûm edildiğini ve özgürlüklerinin sürekli sınırlandırıldığını belirtir. Eve’nin yaşadığı içsel çatışma, tam da bu sınırlandırmalarla ilgilidir: kendi özünü kurmak isteyen bir özne olma arzusuyla toplumun beklentilerine uyan ‘öteki’ rolü arasında sıkışır.

Bu sıkışmışlık, Sartre’ın ‘kötü niyet’ (mauvaise foi) kavramı ile yakından ilişkilidir. Kötü niyet, özgürlüğün sorumluluğundan kaçma, kendini nesneleştirme ya da başkalarının beklentilerine sığınma biçiminde ortaya çıkar (Sartre, 2009, s. 87). Eve, kimi zaman kendi seçimlerini bastırarak, başkalarının gözünde kabul görmek adına sahte bir kimlik yaratır. Hazel Barnes (1973, s. 221), Sartre’ın kadın karakterlerinin çoğunda ‘özgürlüğün ertelenmesi’ eğilimi bulunduğunu, bunun da ağır bir kaygı yarattığını ifade eder. Eve’nin sorumluluk karşısındaki tereddütleri, bu yorumla örtüşmektedir.

Christina Howells (1992, s. 178), Sartre’ın özgürlük anlayışını değerlendirirken, bireyin özgürlüğünün yalnızca kendi yaşamını değil, başkalarının yaşamlarını da etkilediğini belirtir. Eve karakterinin seçimleri de yalnızca kendisini değil, çevresindeki ilişkileri ve toplumsal düzeni etkileyen sonuçlar doğurur. Burada Sartre’ın ahlak felsefesinde merkezi olan ‘evrenselleştirme’ ilkesi devreye girer: insan, kendi seçimleriyle yalnızca kendisini değil, tüm insanlığı temsil eder (Sartre, 2007, s. 29). Dolayısıyla Eve’nin sorumluluğu, bireysel olmaktan çıkar, etik bir boyut kazanır.

Bu noktada Emmanuel Levinas’ın “öteki” anlayışı Eve’nin sorumluluğunu daha geniş bir çerçevede anlamamızı sağlar. Levinas (1969, s. 75), insanın ahlaki sorumluluğunun ötekinin yüzüyle karşılaşma anında başladığını söyler. Eve’nin deneyimi, ötekileştirilmiş bir kimliğin toplum karşısında sorumluluk üstlenme çabası olarak okunabilir. Onun özgürlük arayışı, yalnızca bireysel bir kurtuluş değil, başkalarının bakışına karşı da etik bir sorumluluk taşır.

Sartre’ın öykülerindeki kadın karakterler çoğunlukla toplumsal normlarla bireysel özgürlük arasındaki sıkışmada şekillenir. Eve’nin psikolojik çözümlemesinde de bu durum belirgindir: özgür seçim yapma arzusu, toplumsal baskılarla sürekli sınırlandırılır. Bu sınırlandırmalar karşısında Eve’nin sorumluluğu, hem kendi varlığını sahici biçimde kurmak hem de toplumun dayattığı rolleri aşmaya çalışmaktır.

Albert Camus’un absürd felsefesi de burada önemli bir paralellik sunar. Camus (1942, s. 115), insanın anlam arayışı ile dünyanın anlamsızlığı arasındaki

gerilimi absürd olarak tanımlar. Eve'nin sorumlulukla yüzleşme biçimi, absürd bir çelişkiyi andırır: özgürlüğünü gerçekleştirmek ister, ancak toplumsal rollerin baskısı bu özgürlüğü sürekli engeller. Böylece onun sorumluluğu, yalnızca etik değil, aynı zamanda trajik bir yük hâline gelir.

Paul Tillich'in "varoluşsal kaygı" kavramı (2020, s. 42) da Eve'nin sorumluluk krizini anlamak açısından aydınlatıcıdır. Tillich'e göre kaygı, bireyin varlığını tehdit eden sınır durumlarında ortaya çıkar. Eve'de bu kaygı, hem kendi seçimlerini yapma zorunluluğu hem de bu seçimlerin sonuçlarını üstlenme mecburiyetinden doğar. Bu açıdan onun yaşadığı sorumluluk, hem varoluşçu bir yük hem de psikolojik bir bunalım kaynağıdır.

Sonuç olarak "Eve" karakteri, Sartre'ın ahlak felsefesi bağlamında sorumluluk sorununu derinlemesine yansıtan bir figürdür. Eve, kendi özgürlüğünü gerçekleştirme çabasında sürekli olarak toplumsal baskılarla karşılaşır; bu baskılar, onun özgürlük ve sorumluluk ilişkisini daha karmaşık hâle getirir. Sartre'ın ahlak felsefesinde özgürlük, daima sorumlulukla birlikte düşünüldüğünden, Eve'nin trajedisi tam da bu noktada belirir: özgürlüğünü gerçekleştirmek ister ama sorumluluk yükü karşısında geri çekilir. Böylece Eve'nin hikâyesi, özgürlüğün ve sorumluluğun varoluşsal boyutunu, kadınlık deneyimi üzerinden görünür kılar.

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada, Jean-Paul Sartre'ın Le Mur (1939) adlı öykü kitabındaki karakterlerin psikolojik çözümlemeleri, varoluşçu felsefenin temel ilkeleri çerçevesinde ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, özgürlük, sorumluluk, yabancılaşma, hiçlik, ölüm bilinci ve toplumsal baskı gibi temaların Sartre'ın karakterlerinde nasıl içselleştirildiğini göstermektedir. Bu bölümde, ulaşılan sonuçlar literatürdeki mevcut yaklaşımlarla karşılaştırılmış, araştırmanın özgün yönleri vurgulanmış ve gelecekteki çalışmalar açısından değerlendirmeler yapılmıştır.

Sartre'ın felsefesi, insanın özünü kendi seçimleriyle oluşturduğu düşüncesine dayanır. Varlık ve Hiçlik'te (2009, s. 98) “insan, özgürlüğe mahkûmdur” ifadesiyle insanın her durumda seçmek zorunda olduğunu belirtir. Bu bakımdan tezde incelenen Pablo Ibbieta, Lucien Fleurier, Eve, Lulu ve Hilbert karakterlerinin her biri, özgürlük ile sorumluluk arasındaki gerilimde var olan bireylerin temsilcileridir. Bu sonuç, Flynn'in (2006, s. 115) Sartre'ın özgürlük anlayışını “insanın kaçamayacağı bir varoluşsal yük” olarak nitelendiren görüşüyle uyumludur.

Pablo Ibbieta'nın ölüm karşısındaki varoluşsal sorgulaması, Heidegger'in Varlık ve Zaman (2008, s. 245–255) adlı eserinde tanımladığı “ölüm bilinciyle otantik varoluşa yönelme” düşüncesiyle paralellik göstermektedir. Ancak Sartre, ölümün bireyi özgürleştirmedeğini, aksine onu kendi seçimleriyle baş başa bıraktığını vurgular. Bu noktada elde edilen bulgular, Sartre'ın Heidegger'den ayrıldığı temel farkı da ortaya koymaktadır: ölüm, Sartre'da varoluşun sınırı değil, özgürlük bilincinin en yoğun biçimde hissedildiği andır.

Hilbert karakteri, Durakoğlu ve Özay'ın (2023, s. 139) belirttiği gibi, “bireysel tatminin ötesinde, topluma karşı bir meydan okuma” amacı taşımaktadır. Bu tespit, araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Hilbert'in şiddet eylemleri, varoluşsal özgürlük arayışının yozlaşmış bir biçimini temsil eder. Araştırmada, Hilbert'in toplumsal normlara yabancılaşması ve bu yabancılaşmayı şiddet yoluyla aşmaya çalışması, varoluşçuluğun “kötü niyet” (mauvaise foi) kavramıyla

ilişkilendirilmiştir. Howells'in (1992, s. 178) özgürlükten kaçışın sorumluluk reddiyle eşdeğer olduğu yönündeki görüşü, bu çözümlemeyi destekler niteliktedir.

Lucien Fleurier karakteri üzerine yapılan analiz, Sartre'ın otorite ve aidiyet arayışını psikolojik düzlemde nasıl işlediğini göstermiştir. Durakoğlu ve Altıparmak'ın (2018, s. 62) çalışmasında ifade edilen “bireyin otoriteden kaçarak özgürlüğe sığınması” teması, bu araştırmada da doğrulanmıştır. Fleurier, özgürlüğün getirdiği sorumluluktan kaçmak için toplumsal statüye sığınır ve böylece varoluşsal yabancılaşma yaşar. Flynn (2006, s. 109) bu durumu “özgürlüğün ağırlığından kaçış” olarak tanımlar; bu yorum, araştırmada ulaşılan sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Eve karakterine ilişkin bulgular ise, Sartre'ın kadın karakterleri üzerinden toplumsal cinsiyetin özgürlükle çatışan doğasını nasıl ele aldığını göstermiştir. Beauvoir'ın İkinci Cins (2019, s. 185) eserinde dile getirdiği “kadının öteki olarak tanımlanması” düşüncesi, Eve karakterinin psikolojik durumuyla örtüşmektedir. Eve'nin özgürlüğünü ararken toplumsal rollerin baskısı altında ezilmesi, Sartre'ın varoluşçu özgürlük anlayışının toplumsal düzeyde nasıl sınırlandığını ortaya koyar.

Lucien Fleurier ve Lulu karakterlerinin kendi içsel değerlerinden ziyade çevrelerinin beklentilerine göre hareket etmeleri, David Riesman'ın Yalnız Kalabalık adlı eserinde tanımladığı 'Dıştan Yönetimli' (Other-directed) kişilik tipine uymaktadır. Riesman'a göre bu tip bireyler, eylemlerinin yönünü çağdaşlarından aldıkları sinyallere göre belirlerler ve temel kaygıları uyum sağlamaktır. Sartre'ın 'başkası için varlık' (being-for-others) olarak tanımladığı bu durum, sosyolojik bağlamda bireyin kendi özerkliğini yitirerek toplumun bir yansıması hâline gelmesi sürecidir (Riesman, 2012, s. 47).

Araştırma sonuçları ayrıca Sartre'ın ahlak anlayışının karakter psikolojisi üzerindeki belirleyici etkisini de ortaya koymuştur. Sartre'a göre etik, bireyin kendi seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmesiyle başlar (Sartre, 2007, s. 121). Bu çerçevede, Eve ve Fleurier gibi karakterlerin özgürlükten kaçışı, etik sorumluluğun reddi anlamına gelir. Bu sonuç, Anderson'ın (1993, s. 76) “otantik eylemin başkalarının özgürlüğünü hesaba katarak gerçekleştiği” yönündeki yorumu ile de uyumludur.

Sartre'ın karakterlerinin yaşadığı köksüzlük ve kimlik belirsizliği, günümüz sosyolojisinde Zygmunt Bauman'ın Akışkan Modernite kavramıyla yeniden yorumlanabilir. Bauman'a göre modern birey, katı ve belirlenmiş yapıların eridiği

bir dünyada, kendi kimliğini sürekli yeniden inşa etmek zorunda kalan bir 'gezgin'dir. Sartre'ın öykülerindeki karakterlerin özgürlük karşısında duyduğu 'bulantı', Bauman'ın tanımladığı, güvencesiz ve belirsiz bir dünyada seçim yapma zorunluluğunun yarattığı modern kaygıyla paralellik gösterir (Bauman, 2017, s. 15).

Bu çalışma, Sartre'ın edebi karakterleriyle felsefi kavramları arasında kurulan ilişkiyi psikolojik analiz düzeyine taşımış olması açısından literatüre katkı sağlamaktadır. Varoluşçuluk genellikle felsefi bir disiplin olarak değerlendirilirken, bu tez, edebi karakter çözümlemeleriyle felsefi düşüncenin insan psikolojisindeki yansımalarını göstermektedir. Ayrıca çalışmada, Durakoğlu (2023) gibi çağdaş araştırmacıların Sartre'ın karakterleri üzerindeki güncel okumalarına yer verilmesi, tezin özgün yönünü güçlendirmektedir.

Bununla birlikte, araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle, analiz yalnızca Le Mur adlı öykü kitabındaki seçili karakterlerle sınırlıdır; Sartre'ın tiyatro eserleri (Huis Clos, Les Mouches) veya romanları (La Nausée, Les Chemins de la Liberté) dâhil edilmemiştir. Ayrıca, karakter çözümlemeleri psikolojik temalarla sınırlı tutulmuş; politik yönler kapsam dışı bırakılmıştır. Bu durum, Sartre'ın bütüncül düşüncesinin yalnızca belirli bir yönüne odaklanmayı beraberinde getirmiştir.

Gelecekte yapılacak araştırmalarda, Sartre'ın farklı türlerdeki eserleri arasında karşılaştırmalı analizler yapılabilir. Özellikle Beauvoir, Camus, ve Kafka gibi yazarların karakterleriyle Sartre'ın karakterleri arasındaki varoluşsal benzerliklerin incelenmesi, felsefi ve psikolojik etkileşimlerin daha net ortaya konmasını sağlayabilir. Ayrıca, Sartre'ın kadın karakterleri üzerine yapılan çözümlemelerin çağdaş feminist psikolojiyle ilişkilendirilmesi, yeni bir bakış açısı sunacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma, Sartre'ın edebiyatındaki karakterlerin psikolojik çözümlemelerini varoluşçu felsefe bağlamında ele alarak, bireyin özgürlük, sorumluluk ve yabancılaşma gibi temel varoluşsal sorunlarını edebi düzlemde yeniden yorumlamıştır. Bulgular, Sartre'ın “insan kendi özünü kendi yaratır” düşüncesinin yalnızca felsefi bir tez değil, aynı zamanda psikolojik bir gerçeklik olarak da ele alınabileceğini göstermektedir. Böylece bu tez, varoluşçu psikolojinin edebi karakter çözümlemelerine nasıl uygulanabileceğini ortaya koymakta ve Sartre çalışmalarına yeni bir perspektif kazandırmaktadır.

Tartışma bölümünde ayrıntılarıyla irdelenen bu psikolojik ve felsefi çözümlemeler, Sartre'ın karakter inşasındaki tutarlılığı ve çeşitliliği gözler önüne sermektedir. Söz konusu analizlerin somutlaştırılması ve karakterler arasındaki varoluşsal ayrımların bütüncül bir perspektifle değerlendirilebilmesi adına, elde edilen bulgular sistematik bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu bağlamda; incelenen öykülerin ana karakterleri, temsil ettikleri temel varoluşçu kavramlar ve bu kavramların doğurduğu psikolojik sonuçlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 4.1. Varoluşçu temalar ve psikolojik analizler.

Öykü Adı	Karakter	Temel Varoluşçu Kavramlar	Psikolojik Analiz ve Sonuç
Duvar (Lemur)	Pablo Ibbieta	Ölüm Bilinci, Sonsuz Olma İzlenimi, Özgürlük	Karakter, ölümün kaçınılmazlığı ile yüzleştğinde yaşamının anlamını sorgulamış; ölümün özgürlüğü sınırlayan ama seçimlere anlam katan bir gerçeklik olduğunu deneyimlemiştir.
Erostrate	Hillbert	Yabancılaşma, Şiddet, Kötü Niyet (<i>Mauvaise Foi</i>)	Topluma yabancılaşan birey, varlığını kanıtlamak ve "kara kahraman" olmak için şiddeti araçsallaştırmıştır. Özgürlüğün sorumluluğundan kaçarak yıkıcılığa sığınmıştır.
Özel Yaşam (La Vie privée)	Lulu	Varoluşsal Kaygı, Toplumsal Roller,	Toplumsal normların ve kadınlık rollerinin baskısı altında kendi benliğini oluşturma mücadelesi vermiş; ancak başkalarının onayı arayışıyla sahici varoluştan uzaklaşmıştır.
Bir Yöneticinin Çocukluğu	Lucien Fleurier	Otorite Arayışı, Kimlik İnşası, Kaçış Dürtüsü	Özgürlüğün getirdiği ağır sorumluluktan korkarak otoriteye ve hazır kalıplara (yöneticilik, ideoloji) sığınmıştır. Sahici bir benlik yerine toplumsal statü üzerinden sahte bir kimlik inşa etmiştir.
Oda (La Chambre)	Eve	Sorumluluk, Başkasının Bakışı,	Eve, kendi özgürlüğü ile toplumsal beklentiler ve eşine duyduğu sorumluluk arasında sıkışmıştır. "Öteki" olma durumu ve yalnızlık, onun varoluşsal kaygısını derinleştirmiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, Jean-Paul Sartre'ın Le Mur adlı öykü kitabında yer alan karakterleri varoluşçu psikoloji ve edebiyat psikolojisi perspektifinden inceleyerek, bireyin kendi varlığını anlamlandırma sürecinde yaşadığı içsel çatışmaları ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın temel odağı, Sartre'ın insan anlayışının özgürlük, sorumluluk, yabancılaşma, hiçlik, ölüm bilinci ve kimlik arayışı gibi felsefi kavramlar aracılığıyla öykü karakterlerine nasıl yansıdığını ortaya çıkarmaktır.

Elde edilen bulgular, Sartre'ın karakterlerinin yalnızca edebi figürler değil, aynı zamanda varoluşçu düşüncenin yaşayan örnekleri olduğunu göstermiştir. Her karakter, insanın kendi varlığını kurma mücadelesini, özgürlüğün kaçınılmaz sorumluluğuyla yüzleşme biçimini ve toplumla olan gerilimli ilişkisini farklı düzlemlerde temsil eder. Pablo Ibbieta, ölümün kaçınılmazlığı karşısında bireyin özgürlük bilincine ulaşma çabasını simgelerken; Hilbert karakteri, özgürlüğün sorumluluktan koparıldığında nasıl yıkıcı bir güce dönüşebileceğini gözler önüne serer. Eve karakteri, özgürlükle bağlılık arasındaki çelişkiyi yaşarken, Lulu karakteri toplumsal rollerin baskısı altında benliğini koruma mücadelesi verir. Lucien Fleurier ise bireyin kimlik inşasında otoriteye ve toplumsal yapıya teslim olmasının sahiciliğini yitirdiği bir örnek olarak öne çıkar.

Araştırmanın en önemli sonucu, Sartre'ın varoluşçu felsefesinin yalnızca soyut bir düşünce sistemi değil, aynı zamanda insanın psikolojik yapısına derinlemesine nüfuz eden bir anlayış olduğu yönündedir. Öykülerdeki karakterlerin yaşadığı ruhsal çatışmalar, felsefi düzlemde “özgürlük” ve “sorumluluk” kavramlarının insan psikolojisinde yarattığı gerilimi açık biçimde yansıtmaktadır. Bu durum, bireyin kendi seçimlerinin ağırlığıyla yüzleşmek zorunda oluşunun, onun hem anlam yaratma gücünü hem de kaygılarını belirleyen temel unsur olduğunu göstermektedir.

Çalışma boyunca yapılan analizlerde, Sartre'ın insanı özgürlüğe mahkûm eden düşüncesinin edebi karakterlerde nasıl somutlaştığı irdelenmiştir. Bireyin sürekli olarak kendi varlığını yeniden tanımlamak zorunda kalması, onun için hem

bir yaratma süreci hem de bir kaygı kaynağıdır. Karakterlerin yaşadığı içsel bölünmeler, varoluşsal bir bilincin kaçınılmaz sonuçları olarak değerlendirilmiştir. Sartre’a göre insan, bir özle doğmaz; varoluşundan sonra kendi özünü yaratır. Bu düşünce, öykülerdeki tüm karakterlerin psikolojik çözümlemelerinde merkezî bir yer tutmuştur.

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu, Sartre’ın öykülerinde yer alan karakterlerin, dönemin toplumsal ve kültürel yapısıyla doğrudan ilişkili olmasıdır. Modern toplumun birey üzerinde yarattığı baskı, yalnızlaşma ve anlamsızlık duygusu, Sartre’ın anlatılarında psikolojik düzeyde açığa çıkar. Bu noktada çalışmanın özgün katkılarından biri, edebi karakterlerin toplumsal bağlam içinde analiz edilmesi ve bireysel psikolojinin toplumsal yapı tarafından nasıl biçimlendirildiğinin gösterilmesidir. Sartre’ın karakterleri yalnızca bireysel kaygılarla hareket etmez; aynı zamanda kendi döneminin politik, kültürel ve etik dinamiklerine tepki verir.

Çalışma ayrıca, Sartre’ın kadın karakterlerine yaklaşımını varoluşçu etik açısından değerlendirmiştir. Eve ve Lulu karakterleri üzerinden yapılan analizler, Sartre’ın kadın temsillerinin yalnızca duygusal ya da ikincil figürler olmadığını; aksine özgürlük, sorumluluk ve öteki olma bilinci bağlamında felsefi bir derinliğe sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, Sartre’ın kadın karakterlerinin Beauvoir’ın “kadının öteki konumu” teziyle örtüşen bir biçimde konumlandırıldığını göstermiştir. Çalışmanın bu yönü, Sartre üzerine yapılan geleneksel yorumların ötesine geçerek, onun edebiyatındaki kadın temsillerine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

Edebi ve psikolojik çözümlemelerin bir araya getirildiği bu çalışma, aynı zamanda yöntemsel bir yenilik de taşımaktadır. Tez boyunca kullanılan betimsel analiz yöntemi, karakterlerin ruhsal durumlarını yalnızca anlatısal düzeyde değil, aynı zamanda felsefi arka planlarıyla birlikte değerlendirme olanağı sağlamıştır. Böylece edebiyatın sosyolojiyle kesiştiği noktada, varoluşçu kavramların karakter gelişimi üzerindeki etkileri daha görünür hâle getirilmiştir. Bu yöntem, gelecekteki benzer araştırmalara model oluşturabilecek niteliktedir.

Çalışmanın özgün katkılarından bir diğeri, Sartre’ın eserlerinde yer alan karakterlerin yalnızca bireysel anlamda değil, toplumsal varoluş bağlamında da ele alınmasıdır. Özellikle Hilbert ve Fleurier karakterleri üzerinden yapılan çözümlemeler, bireyin kimliğini inşa ederken toplumsal yapıların ve otoritenin

belirleyici rolünü ortaya koymuştur. Bu yaklaşım, Sartre'ın özgürlük anlayışını yalnızca bireysel bir fenomen olarak değil, aynı zamanda sosyal ilişkiler ağı içinde değerlendirmenin önemini göstermektedir.

Bu araştırma, aynı zamanda Sartre'ın “özgürlük-sorumluluk” ikileminin çağdaş psikolojik yaklaşımlarla nasıl ilişkilendirilebileceğini ortaya koymuştur. Modern psikolojide bireyin anlam arayışı, varoluşsal terapi yaklaşımlarında temel bir eksen hâline gelmiştir. Sartre'ın karakterleri bu açıdan, insanın yaşam karşısında anlam yaratma çabasıyla kaygı arasındaki dengeyi nasıl kurduğuna dair örnek teşkil etmektedir. Bu yönüyle tez, felsefe ve psikoloji arasındaki ilişkiyi güçlendiren disiplinler arası bir katkı niteliği taşımaktadır.

Elde edilen sonuçlar, Sartre'ın öykülerinde yer alan karakterlerin her birinin, insanın kendi benliğiyle, toplumla ve varoluşun anlamsızlığıyla olan ilişkisini farklı biçimlerde yansıttığını göstermiştir. Bireyin özgürlüğünü fark etmesi, onu aynı anda hem güçlendiren hem de yıpratıcı bir deneyime dönüştürmektedir. Bu ikili yapı, Sartre'ın insan doğasına dair temel önermesinin —yani insanın kendi anlamını yaratmak zorunda olduğu düşüncesinin— edebi düzlemdeki karşılığıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma Sartre'ın öykülerini yalnızca birer edebi anlatı olarak değil, insan psikolojisinin derinliklerini keşfetmeye yönelik felsefi laboratuvarlar olarak ele almıştır. Çalışma, bireyin özgürlükle sorumluluk arasındaki gerilimini, toplumsal rollerle kişisel kimlik arasındaki çatışmayı ve varoluşsal kaygının insan bilincinde yarattığı kırılmaları kapsamlı biçimde ortaya koymuştur. Bu yönüyle hem edebiyat incelemelerine hem de psikoloji-felsefe kesişimindeki akademik çalışmalara özgün bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Sonuç itibarıyla bu tez, insanın kendi varoluşunu anlamlandırma çabasında karşılaştığı psikolojik zorlukları Sartre'ın edebiyatı üzerinden çözümleyerek hem felsefi hem de psikolojik literatüre özgün bir katkı sunmuştur. Sartre'ın karakterleri, bireyin kendi benliğini kurma sürecinde ne denli karmaşık, tutarsız ve çelişkili yönler barındırdığını gözler önüne sererken, bu sürecin aynı zamanda insan olmanın en sahici biçimini temsil ettiğini de kanıtlamıştır.

Bu çalışma, Sartre'ın öykülerindeki karakterlerin varoluşsal ve psikolojik çözümlemelerini ortaya koyarken, felsefi temelleriyle birlikte değerlendirildiğinde hem edebiyat hem de insan psikolojisi açısından derinlemesine bir anlam alanı sunmaktadır. Sartre'ın edebi üretimi, yalnızca bireysel bir anlatı değil; aynı zamanda insanın dünyadaki konumunu, özgürlüğünü ve sorumluluğunu sorgulayan

bir düşünsel deneydir. Bu nedenle çalışmanın sonunda, Sartre'ın felsefesi doğrultusunda ulaşılan bulguların farklı açılardan geliştirilmesine yönelik bazı genel çıkarımlar ve önerilerde bulunmak mümkündür.

Gelecekte yapılacak araştırmalar, Sartre'ın felsefesinin yalnızca karakter çözümlemeleri üzerinden değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dönüşümler bağlamında da incelenmesiyle derinleştirilebilir. Özellikle günümüz toplumunda bireyin özgürlük algısı, dijital kimlikler, sosyal medya ve aidiyet duygusu gibi modern olgularla karşılaştırılarak analiz edildiğinde, Sartre'ın varoluşçu düşüncesinin çağdaş psikolojik temalarla yeniden yorumlanması mümkün olacaktır.

Her şeyden önce, Sartre'ın ahlak felsefesi açısından ulaşılan bulgular, bireyin özgürlükle kurduğu ilişkiyi yeniden düşünmeyi gerektirir. Sartre, insanın özgürlüğünü hem bir ayrıcalık hem de bir yük olarak görür. İnsan, seçim yaptıkça kendi ahlakını kurar; dolayısıyla ahlak, önceden verilmiş kuralların değil, bireyin varoluşsal eylemlerinin bir sonucudur. Bu çerçevede, gelecekte yapılacak çalışmaların, Sartre'ın özgürlük anlayışını çağdaş etik teorileriyle karşılaştırmalı olarak ele alması, özellikle “sorumluluk” kavramının günümüz bireyselliği içinde nasıl dönüşüme uğradığını anlamak açısından önemlidir. Sartre'ın “kötü niyet” kavramı, günümüz toplumunda sıkça görülen kimliksel kaçış ve sosyal medya aracılığıyla inşa edilen sahte benliklerle ilişkilendirilerek yeniden değerlendirilebilir. Böylece Sartre'ın felsefesi yalnızca klasik etik bir çerçevede değil, dijital çağın psikolojik gerçeklikleri içinde de anlam kazanabilir.

Metafizik yönüyle, Sartre'ın varoluş anlayışı insanın evrendeki anlamını sürekli yeniden kurduğu bir süreçtir. İnsan, dünyaya “fırlatılmış” bir varlık olarak kendi özünü inşa etmekle yükümlüdür. Bu durum, insanın hiçbir zaman tamamlanmış bir varlık olamayacağı anlamına gelir. Dolayısıyla Sartre'ın karakterleri, varoluşun sürekliliğini temsil eden açık bir yapıya sahiptir. Bu anlayış, gelecekte yapılacak araştırmalar için insanın sürekli “oluş hâlinde” olması fikrini fenomenolojik ve psikanalitik açılardan yeniden değerlendirme fırsatı sunar. Bu bağlamda, Sartre'ın metafizik görüşleri yalnızca felsefi bir soyutlama olarak değil, insan davranışlarını anlamlandırmak için dinamik bir model olarak ele alınabilir.

Ayrıca, bu çalışma Sartre'ın eserlerinde öne çıkan psikolojik derinliği edebiyatla birleştirerek, disiplinler arası bir yorum alanı açmıştır. Sartre'ın karakterleri, psikolojik olarak karmaşık, duygusal olarak parçalanmış ve varoluşsal

bir yalnızlık içinde sunulurlar. Gelecekteki araştırmalar, Sartre'ın karakter analizlerini psikoloji biliminin güncel kavramlarıyla, örneğin varoluşu terapi, bilişsel davranışçı kuram veya psikodinamik yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirebilir. Böylece edebi analiz, felsefi düşünceyle birlikte psikolojik bir derinlik kazanabilir. Özellikle Sartre'ın "benlik bilinci" ve "tekine yönelim" kavramlarının, modern psikolojideki empati, öz farkındalık ve narsisizm gibi konularla ilişkilendirilmesi hem felsefi hem de klinik düzeyde yeni yorumlar doğurabilir.

Sartre'ın öykülerinde sıklıkla gözlemlenen yabancılaşma, özgürlük korkusu ve anlamsızlık duygusu, çağdaş toplumun ruh hâline dair önemli ipuçları taşımaktadır. Günümüzde birey, teknolojik ilerleme ve sosyal normların baskısı altında, Sartre'ın tanımladığı varoluşsal sıkışmışlığı daha da derin yaşamaktadır. Bu nedenle, gelecekteki çalışmalarda Sartre'ın karakterlerinin, modern dünyanın psikososyal dinamikleriyle (rneğin tüketim kültürü, kimlik politikaları, toplumsal cinsiyet rolleri) ilişkilendirilmesi önerilebilir. Sartre'ın felsefesi bu anlamda yalnızca bireysel bir ie dönüş değil, aynı zamanda toplumsal bir eleştiri aracıdır.

Toplumsal cinsiyet ve etik bağlamında da Sartre'ın düşüncesinin Beauvoir'ın perspektifiyle birlikte değerlendirilmesi büyük önem taşır. Beauvoir'ın İkinci Cins adlı eserinde geliştirdiği "teki" kavramı, Sartre'ın özgürlük anlayışıyla birleştiğinde, kadın karakterlerin varoluşsal sıkışmışlıklarının anlaşılmasında yeni bir zemin oluşturur. Tezde incelenen Eve ve Lulu karakterleri bu bağlamda, yalnızca bireysel bir özgürlük mücadelesi değil, aynı zamanda patriyarkal toplumun ahlaki sınırlarıyla bir hesaplaşma sürecini temsil eder. Gelecekteki araştırmaların, Sartre ve Beauvoir'ın felsefelerini kesiştiren bir etik model üzerinde yoğunlaşması, feminist varoluşçuluk açısından özgün bir katkı sağlayabilir.

Aynı şekilde, edebiyatın felsefi bir araç olarak kullanımı, Sartre'ın düşünce sisteminde özel bir yere sahiptir. Yazarın ykleri, felsefi fikirlerin deneyimsel düzlemde sınılandığı bir alan gibidir. Bu nedenle gelecekte, Sartre'ın anlatı yapısının felsefi fikirlerle nasıl i içe geçtiği konusunda biçimsel analizlere de yer verilmelidir. Örneğin, Sartre'ın anlatıcı tercihleri, karakter i konuşmaları ve diyalog yapıları, felsefi kavramların edebi dile nasıl dönüştüğünü göstermesi bakımından ayrıntılı biçimde incelenebilir.

Ayrıca, Sartre’ın felsefesinin eğitim, etik ve toplumsal bilinç alanlarında uygulanabilirliği de dikkate değerdir. Özgürlük, sorumluluk ve bilinç temelli bir eğitim modeli, Sartre’ın “özgür insanın kendini yaratması” düşüncesinden hareketle yeniden tasarlanabilir. Böyle bir yaklaşım, bireyin pasif bir öğrenen değil, kendi anlamını kuran aktif bir varlık olarak görülmesini sağlayabilir.

Öte yandan bu çalışma, varoluşçuluk kavramının çağdaş anlamını da yeniden gündeme getirmiştir. Sartre’ın bireye yüklediği sorumluluk duygusu, bugünün küresel dünyasında etik bir zorunluluk olarak yeniden düşünülmelidir. Çevresel krizler, toplumsal adaletsizlikler ve teknolojik dönüşümler çağında, bireyin “özgür ama sorumlu” olma bilinci, Sartre’ın ahlak felsefesinden alınacak en güçlü mesajlardan biridir. Bu doğrultuda, gelecekte yapılacak araştırmaların yalnızca Sartre’ın metinleriyle sınırlı kalmayıp, varoluşçuluğun yeni biçimlerini —örneğin ekolojik varoluşçuluk, dijital varoluşçuluk veya kolektif etik sorumluluk— tartışma alanına dâhil etmesi yararlı olacaktır.

Sonuç olarak, bu tez yalnızca Sartre’ın öykülerindeki karakterlerin psikolojik analizini sunmakla kalmamış, aynı zamanda felsefi, etik, psikolojik ve toplumsal düzeyde genişleyen bir düşünsel çerçeve önermiştir. Gelecek araştırmalar, bu çerçevenin farklı yönlerini derinleştirerek Sartre’ın düşüncesini yaşayan, dönüşen ve güncel bir tartışma alanı olarak sürdürmeye devam edebilir.

KAYNAKLAR

- Anderson, T. C. (1993). Sartre's two ethics: From authenticity to integral humanity. Open Court.
- Aronson, R. (1980). Sartre: Philosophy in the world. Verso.
- Barnes, H. (1973). Sartre. J.B. Lippincott.
- Bauman, Z. (2017). Akışkan Modernite (S. Oba, Çev.). Can Yayınları.
- Beauvoir, S. de. (2019). İkinci Cins. (G. A. Savran, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları. Bourdieu, P. (2015). Ayrım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi (A. Berktaş, Çev.). Heretik Yayınları. (Orijinal yayın: 1979).
- Becker, H. S. (2013). Hariciler: Bir Sapma Sosyolojisi Çalışması. (L. Ünsaldı, Çev.). Heretik Yayınları.
- Camus, A. (1942). Le mythe de Sisyphe [Sisifos Söyleni]. Gallimard.
- Cox, G. (2013). Varoluşçu Olmak. (N. Elhüseyni, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Contat, M., ve Rybalka, M. (1974). The writings of Jean-Paul Sartre: A bibliographical life (Vol. 1). Northwestern University Press.
- Çüçen, A. K. (2018). Heidegger ve Sartre'da Varoluşçuluk. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Durakoğlu, A., ve Altıparmak, Ö. (2018). Sartre'ın sunduğu etik modele göre "Oda" öyküsünün analizi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (56).
- Durkheim, E. (2010). İntihar (Ö. Ozankaya, Çev.). Cem Yayınevi. (Orijinal yayın: 1897).
- Epiküros. (2014). Özdeyişler, mektuplar ve aforizmalar (R. Genim, Çev.). Arya Yayıncılık.
- Flynn, T. R. (2006). Existentialism: A very short introduction. Oxford University Press.
- Foucault, M. (2019). Hapishanenin Doğuşu. (M. A. Kılıçbay, Çev.). İmge Kitabevi.
- Gerassi, J. (1989). Jean-Paul Sartre: Hated conscience of his century. University of Chicago Press.
- Goffman, E. (2014). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu (B. Cezar, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal yayın: 1959).
- Hegel, G. W. F. (1977). Phenomenology of spirit (A. V. Miller, Çev.). Oxford University Press. (Orijinal eserin yayın tarihi 1807).
- Heidegger, M. (2008). Varlık ve zaman (K. H. Ökten, Çev.). Agora Kitaplığı. (Orijinal eserin yayın tarihi 1927).

- Howells, C. (Ed.). (1992). The Cambridge companion to Sartre. Cambridge University Press.
- Kierkegaard, S. (2019). Kaygı kavramı (T. Armaner, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1844).
- Laing, R. D. (2012). Bölünmüş Benlik. (E. Şahin, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Levinas, E. (1969). Totality and infinity: An essay on exteriority (A. Lingis, Trans.). Duquesne University Press. (Orijinal eserin yayın tarihi 1961).
- Marx, K. (1964). Economic and philosophic manuscripts of 1844 (M. Milligan, Trans.). International Publishers. (Orijinal eserin yayın tarihi 1844).
- McBride, W. L. (1991). Sartre's political theory. Indiana University Press.
- Moran, B. (2016). Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Murdoch, I. (2004). Sartre: Romantik Rasyonalist. (V. Atayman, Çev.). İstanbul: Bordo Siyah Yayınları.
- Nietzsche, F. (1989). On the genealogy of morals (W. Kaufmann ve R. J. Hollingdale, Trans.). Vintage Books. (Orijinal eserin yayın tarihi 1887).
- Özay, A., ve Durakoğlu, A. (2023). Sartre'in Erostrate öyküsündeki Hilbert'in gerçek çoklu öldürme faillerinin karakteri bağlamında psikolojik analizi. Kastamonu İnsan ve Toplum Dergisi, 1(2).
- Özlem, D. (2012). Günümüzde Felsefe Disiplinleri. İstanbul: Notos Kitap.
- Riesman, D. (2012). Yalnız Kalabalık (K. Emiroğlu, Çev.). Heretik Yayınları. (Orijinal yayın: 1950).
- Sartre, J.-P. (1964). Sözcükler. Can Yayınları.
- Sartre, J.-P. (1967). Gizli oturma (B. Onaran, Çev.). Bilgi Yayınevi. (Orijinal eserin yayın tarihi 1944).
- Sartre, J.-P. (1981). Bulantı (S. Hilav, Çev.). Can Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1938).
- Sartre, J.-P. (2007). Existentialism is a humanism (C. Macomber, Çev.; J. Kulka, Ed.). Yale University Press. (Orijinal eserin yayın tarihi 1946).
- Sartre, J.-P. (2009). Varlık ve hiçlik: Fenomenolojik ontoloji denemesi (T. Ilgaz ve G. Ç. Eksen, Çev.). İthaki Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1943).
- Sartre, J.-P. (2019). Duvar (E. Canberk, Çev.). Can Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1939).
- Simmel, G. (2014). Bireysellik ve Kültür. (T. Bora, Çev.). Metis Yayınları.

Tillich, P. (2012). Olmak cesareti (F. Elkıran, Çev.). Okuyan Us Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1952).

Webber, J. (2009). The existentialism of Jean-Paul Sartre. Routledge.

West, D. (1998). Kıta Avrupası Felsefesi'ne Giriş. (A. Cevizci, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.

